

madár

TÁVLAT

Kárókatona

Katalóniában madarászta

Fészekrablás

Madárhatározás: Tavasszal és ősszel vonulnak át hazánkon a **PARTFUTÓK**. Határozásuk tavasszal kevesebb gondot jelent, mivel ilyenkor már a jellegzetesebb, nyári tollazatba vedlenek át. A három leggyakoribb fajt, a sarlós, havasi és apró partfutót emeljük ki közülük.

A sarlós partfutó nyári tollazata messziről vörös téglavörös. Télen egyszínű szürkés, ilyenkor egyéb bélyegekre kell figyelnünk: a csőre elég hosszú, lefelé hajló, farcsíkja pedig mintázatlan fehér.

A havasi partfutónak nyárra fekete hasfoltja lesz, amiről szintén messziről (főleg a hasát mutató repülő madáron) felismerhető. Csőre rövidebb, mint a sarlósé, farcsíkját pedig fekete sáv osztja ketté. Az apró partfutó (nevéből adódóan) a legkisebb, ha nincs mellette közvetlenül összehasonlítással valamelyik másik faj, akkor is szembetűnően rövid csőrű.

Létünk a tét!

A BirdLife Világtanácsának legutóbbi ülésére a Fülöp-szigeteken került sor. A hajdan gazdag trópusi őserdővel borított Luzon szigetén a kopár, kiaszott hegyek között vastag füstfelhőbe burkolódzó autópályán vánszorog előre a Föld világméretű kártevője a civilizáció "győztese" a Homo sapiens. Az esős évszak beköszöntével azután a védtelen szigetekre rázúdul a megannyi hurrikán és a száguldó szél, a hatalmas árvizek és iszapfolyamok mérhetetlen pusztítással "jutalmazták" a civilizációs erőfeszítéseket. Sajnos ma már ugyan ez a helyzet a szomszédos Indonéziától, a dél-amerikai Brazíliáig szinte mindenütt a világon. Európa, legalább is annak nyugati fele, mindig is a civilizáció "zászlóvivője" volt, ahol ennek eredményeként ma a legkisebb a biológiai sokféleség. Angliában például az RSPB olyan elkeseredetten védi a még élő néhány mezei verebet, mint mi a tuzokot.

A legutóbbi Biodiverzitás Egyezmény Konferencia tapasztalata sajnos *azt mutatja*, hogy a kormányok (politikuskok) még mindig nem eltökéltek, hogy ezen változtassanak.

Hazánk egyelőre még egy zöld szigetnek számít Európában, bár az elmúlt években jelentkező ciánszennyezés, az egymást váltogató aszály és árvizek, illetve az egyre terjedő és a parlagfűre fogott allergia *azt mutatja*, hogy egyre "sikeresebb" civilizációs felzárkózásunk. Az emberi mohóság a harácsolás következtében rohamosan fogynak zöldterületeink, illetve romlik a meg lévő állapot.

A rosszul értelmezett civilizáció legfőbb ellenfelei a "zöldszervezetek". Ezek a társadalmi szervezetek lehetnek komoly partnerei azon állami szervezeteknek, amelyek komolyan veszik feladatukat a természet az emberi környezet végső soron az ember védelmében, egy élhető világ megteremtésében.

Ennek felismerése vezette a Fülöp-szigetek Környezetvédelmi- és Természeti Erőforrások Államtitkárát, hogy a BirdLife Világtanácsának jelenlétében ünnepélyesen aláírjon egy együttműködési megállapodást a helyi partnerszervezetünkkel a Haribonnal. A megállapodás, elismerve a társadalmi szervezet eddigi komoly erőfeszítéseit és eredményeit, a jövőben fontos feladatokat oszt meg szervezett keretek között a társadalmi szervezettel. Magyarországon az elmúlt négy év során minden erőfeszítésünk ellenére sem sikerült ilyen megállapodást kötnünk az állami természetvédelemmel. Valószínűleg hiányzott az elkövettség, vagy a bátorság ahhoz, hogy a természet védelme érdekében a társadalommal összefogva képezzon a hivatalos természetvédelem ellensúlyt a kormányzat "civilizációs" törekvéseivel szemben. Az elmúlt kormányzati időszakban a bőrünkön éreztük, hogy a hatalmat gyakorló politikusaink tisztában vannak a társadalmi szervezetek súlyával és jelentőségével, de nem tekintettek minket partnernek, hanem leküzdendő ellenfélnek.

Most új kormány jön, új lehetőség kínálkozik egy jobb partneri viszony kialakítására. De ne feledjük, hogy végső soron a természeti értékeink sorsa, mint ahogy a politikusé is az állampolgárok kezében van. Mindannyiunk felelőssége tehát, hogy az emberek megértsék végre, hogy a létünk a tét, hogy milliók számára legyen valódi érték a természet felbecsülhetetlen értéke. És akkor az lesz a politikusok számára is. Bár akkor ez már nem is számít.

Fidlóczky József üv. igazgató

Tartalom:

- 2 **Erdei fülesbaglyok Tiszaújváros-ban**
Balogh Gyula – Fenyves Ervin
- 4 **Beszámoló az európai kárókatona szimpóziumról**
Palatin Gábor
- 6 **Katalóniában madarásztam**
Vámosi Krisztián
- 9 **Erdei sikló fészek-rablása**
Szigethy Ágnes
- 10 **Veszélyeztetett papagályok**
Lovászi Péter
- 11 **Natura2000 vándorkiállítás**
- 12 **Újjáalakult az MME Vízimadár-védelmi Szakosztálya**
- 13 **A MOL Rt. támogatja gólyavédelmi programunkat**
- 13 **XII. Hopp Ferenc Természetismereti Tábor**
- 14 **MADÁRBARÁT KERT**
- 15 **A TKTK 2000. évi közhasznúsági jelentése**
- 16 **C s i p o g ó**
- 19 **20 éves a dombóvári madarász-suli**
Nagy Sándor
- 20 **TIZENÉVESEK ÍRTÁK**

A címlapon
karmazsinpirók,
Szabó László felvétele.

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Kiadja:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.mme.hu>

Telefon: 1/275-6247

Fax: 1/275-6267

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartav@elender.hu

A lap elektronikus változata:

<http://www.madartavlat.hu>

ISSN 1217-7156

Erdei fülesbaglyok Tiszaújváros-ban

Balogh Gyula – Fenyves Ervin

A Madártávlat 2001. 1. számában már beszámoltunk az erdei fülesbagoly szokatlan, emberközeli fészkeléséről. Ezen fészkelés – tudomásunk szerint – egyedülállósága aktív kutatómunkára buzdított bennünket, a 2001-es év tapasztalatait adjuk közre írásunkban.

A fészekrakás

Mivel a téli hónapokra városunkba behúzódott baglyok száma örvendetesen emelkedett (108 példányt számoltunk egy februári napon), feltérképeztük a környék – bagolyfészkelésre alkalmas – varjú- és szarkafészkeit. Katasztrófális

rakjuk teli vékony ágakkal. Mi többféle anyagot használtunk; kúszófenyő, borostyán, fagyal (de visszatermelhetjük a koszorúról leszedett anyagokat is), a lényeg az, hogy alaposan bele kell tömködni az alapba, hogy ha szárad, ne ritkuljon ki a fészek. Aztán a másik fontos dolog, hogy jól telipakolni – természetesen a középrész mélyedését kialakítva –, mert ha nem tesszük, nem fogjuk látni benne a fészken kotló madarat. Mikor elkészültünk a műfészkekkel, a peremrészt alaposan körbekötözzük zsineggel, ügyelve arra, hogy bagolyfület utánzó, kiálló levelek ne maradjanak rajta!

Nos, mi az így készített műfészkekből 30 darabot helyeztünk ki a város környé-

Bagolyfiókák a műfészek szélén

eredményt kaptunk, alig találtunk néhány jó állapotú szarkafészket. Ezért nekiláttunk „bagolyfészkeket” gyártani. Először „amatőr kosárfonással” próbálkoztunk, majd Sipos Roland javaslatára elkezdtünk guberálni a tetetők konténe-reiben (mit meg nem tesz a madarász, kedvenc madaraiért). A kidobott koszorúk drótváza ugyanis tökéletes műfészkek alap. Aki kipróbálja mindezt, megtapasztalja majd a virágkötők alapos munkáját, hiszen mire sikerül leszedni az összes fölösleges ágat és drótot a koszorúról, fél nap is eltelik.

Mit is kezdünk egy ilyen lecsupaszított drótvázzal? Először is vonjuk be csibedróttal (apró lyukú drótháló), majd

kén, egy kb. 120 hektáros, művelés alatt nem álló, rágcsálókval erősen fertőzött, szegélyerdősávval határolt, egykori ipari területen. Nagyrészt tövises ezüsthát választottunk fészekrakóhelyül, de került fészek fehér akácra, vadkörte és nyárfára is. A fészkeket műanyag bevonatú rézdróttal rögzítettük a megfelelő ágelágazásban, ügyelve arra, hogy az fixen álljon.

Mindezen emberpróbáló – lábtöréssel is fűszerezett – tevékenységet azért műveltük, hogy a természetes fészkek hiányában mesterséggel próbáljuk azokat pótolni, „kivigyük” a baglyokat a városból, erre a táplálékban bővelkedő területre.

Fenyves Ervin műfészket rak

Aztán az idő múltával egyre lázasabban vártuk az eredményt. Felemelő érzés, midőn az ember ilyen sajátkezűleg készített fészkekből két bagolyfület lát ki-kandikálni, lobogván a tavaszi szélben!

A siker

Bejött az elképzelésünk! A 30 fészkekből 11-ben volt tojásrakás. Azért ennyire nem sikerült jól a dolog, a dolmányosvarjak kedvünket szegték kissé, mivel tojásrablásukkal néhány fészkekaljat tönkretettek.

A végeredmény: négy fészünkéből sikeresen szárnyrakelt 22 bagolycsemete (fiókaszám: 6,6,5,5)!

Üröm az örömben

Büszkén nevezhetnénk sikeresnek műfészkes próbálkozásunkat, mégis csak részben teljesült tervünk, nem sikerült „kivinni” a baglyokat a városból, ismételten költöttek ott is.

Hasonlóan az előző évihez, most is egy ablakpárkányra szerelt, szögvasvázás virágláda (kb. 180x180x300 mm) pótolta a varjúfészket, egy négyemele-

tes lakóház keleti oldalának harmadik emeletén.

Elképzelhetjük a – baglyoktól egyébként irtózó – lakástulajdonos érzését és reakcióját, midőn az éppen csak felhúzott redőny résén kinézve egy tüzes bagolyszempár nézett vele „farkasszemet”. De dicséretes módon teret adott a madaraknak, így a 4 tojásból kikelt 3 fióka sikeresen felcseperedhetett.

Ezen kívül még két helyen volt sikertelen fészkelési próbálkozás épületen.

15 napon keresztül figyeltük az előző évi fészkelés helyén a bagolypár nász- és fészkefoglaló tevékenységét. Már biztosak voltunk az ismételt fészkelésben, de sajnos ez a hím madár eltűnése (valószínű pusztulása) miatt meghiúsult.

Ismételt tojásrakás volt a múlt évi másik helyen, egy közintézmény magasan lévő ablakában, de itt a tojó 2 tojás lerakása után, emberi zavarás miatt elhagyta a fészket (kinyitották a bukóablakot).

Vajon miért ragaszkodnak ennyire a baglyok Tiszaújvárosban a városi környezethez, mi lehet az oka, hogy nem zavarja őket az ember közelsége?

Az urbanizálódás feltételezett lépései

Talán szemtanúi vagyunk az erdei fülesbagoly elvárosiasodásának? Nemrég jutott tudomásunkra egy másik, korábbi fészkelés (Tóth László megfigyelése alapján), amely akár a hiányzó láncszemet is jelentheti. 1999-ben egy jegenyenyár fő ágelágazásában, kb. 6 méter magasan volt fészkelés, sikeresen kirepült 4 fióka. A dolog érdekessége, hogy a fa három oldalról négyemeletes lakóháztól körülzárt területen áll, 15-15 méterre azoktól.

Véleményünk szerint az eddigi urbanizálódás az alábbiak szerint történhetett.

1. A városban teledő baglyok megszokják az alattuk dolgokra igyekvő emberek jelenlétét.

2. Egy bagolypár elfoglalt egy természetes

Bagolyfiak műfészekben

Balogh Gyula felvételei

fészkelőhelyet a jegenyenyáron, mivel a város környékén kevés a varjúfélék fészke. Nem zavarja őket a lakóházak, s az emberek közelsége, hiszen hónapokon keresztül ilyen közegben „nappaloztak”.

3. Az épületek között felcseperedő, az ágakon üldögélő bagolyfiak, mint számukra természetes élettérként tekintenek környezetükre.

4. A következő évben ezek közül az

immár ivarérett fiatalokból fordulhatott elő épületen, ablakpárkány virágládájában történő fészkelés.

Kihangsúlyozzuk, hogy mindez részünkről az adott tényeken alapuló feltételezés, mely igazáról a jövőben további megfigyelésekkel, gyűrzésekkel, visszafogásokkal próbálunk meggyőződni. További műfészkeket is kihelyezünk, hiszen e sorok írásakor 150-160 bagoly teled a szokott helyen.

Köszönet a segítőknek

Köszönjük mindazoknak, kik fülesbagolyos megfigyelési adataikat elküldték! Továbbra is érdekel bennünket minden, ami e fajjal kapcsolatos, legyen az telelési, fészkelési, vagy bármilyen egyéb megfigyelési adat. Kérjük ezeket címünkre eljuttatni.

A baglyok nevében is köszönettel tartozunk Boros Beátának, aki a bagolykutatásban tevékenyen kivette részét, valamint Makó Viktóriának, ki eltúrta az ablakpárkányán a bagolycsalád jelenlétét.

Amennyiben valakinek felkeltette irásunk a figyelmét e titokzatos madarak iránt, esetleg műfészket szeretne telepíteni, jelentkezzen bátran, eddigi tapasztalatainkat szívesen megosztjuk minden „bagolybaráttal”!

Balogh Gyula
3580 Tiszaújváros
Árpád út 28. 3/3.
Tel.: 30/376-9507

Fenyves Ervin
3580 Tiszaújváros
Tisza út 8.
Tel.: 20/358-5828

Fiatal bagoly műfészkek közelében

Beszámoló az európai kárókatona szimpóziумról

Palatin Gábor

2002. március 11-12.-én Strasbourg városa adott otthont annak a kárókatonáról szóló szimpóziумnak, melynek fő célja e faj egyes európai területeken érezhető túlszorodása – s ebből következő jelentős halfogyasztása – következtében a halászok, halgazdaságok tulajdonosai valamint a madarászok, ökológusok között kialakult konfliktus lehetséges megoldási irányainak keresése volt. A szimpóziум időpont és helyszín választása már önmagában is jelezte, hogy a probléma kezelése határokon (már ahol még van) átnyúló szoros együttműködésre kell, hogy épüljön.

A franciaországi helyszín valószínűleg, mint a legérintettebbek választása is volt (ezt jelezte már, hogy a résztvevők 80%-a francia anyanyelvű volt), talán mert, egyrészt ebben az országban a legmagasabb a halászatból, haltenyésztésből közvetlenül vagy közvetve élők száma (a szimpóziумot szinte végig jellemezte a francia résztvevők általi kemény, nemegyszer indulatos hozzászólások sora), másrészt Franciaország az egyik legjelentősebb befogadó területe az átvonuló kárókatonáknak.

A szimpóziумot elsősorban azért hívták össze, hogy már-már a halászok, haltenyésztők megélhetését fenyegető tengeri és halastavi kárókatona kártételre vonatkozóan valamilyen megoldást találjanak. A szimpóziум alapvetően a tengeri és a halastavi halfogyasztásról és a halállományban történő kártételről szólt, de nem egy előadás érintette a jelentősebb folyóvizek helyzetét is. A tanácskozás „halász párti” résztvevőinek többsége szerint a kárókatonák száma több európai országban elérte a csúcspontot, melyből következően ezen országok haltermeléssel, halászattal foglalkozó szakemberei a huszonegyedik órában vannak (a franciák halászati érdekszövetségének elnöke szerint katasztrófa helyzet alakult ki), hogy a madarászok, természetvédők elvárásainak/reményeinek megfelelő megoldást megtalálják.

A kérdésben Magyarország is érintett, hiszen ha tengerünk nincs is, de halastavainkon, halgazdaságainkban, természetes folyóinkban ugyancsak – arányaiban hasonló mértékben – nagy kárt tesznek kisebb részben a nálunk fészkelő, nagyobb részben a hazánkon átvonuló vagy itt telelő madarak. A károkozás mértéke mára gyakorlatilag elviselhetetlen mértéket

öltött Magyarországon is, és ma már a halgazdaságok nyereséges működtetését, de nem egy Magyarországon költő madárfaj életterét veszélyezteti. Sajnálatos módon hazai jogalkotásunkból még mindig hiányoznak azok a szabályozók, melyek a védett madarak által okozott kiesést – akárcsak részben is – kompenzálnák a gazdálkodóknak.

A szimpóziум résztvevőinek szakmai összetételét alapvetően a halgazdaságok tulajdonosi képviselői, halászati vállalkozók, halászati szakemberek, érdekképviselői vezetők valamint ökológusok, természetvédők és madarászok alkották (sokszor kardélre menő szócsatáig).

A tanácskozás első napján előadások, beszámolók hangzottak el a kárókatonával kapcsolatos legfrissebb nyugat-európai felmérések adatairól (fészkelő állomány országokénti megoszlása és elmúlt évtizedekbeni változása, vonulási és te-

lelési adatok stb.) valamint a halállományban bekövetkezett károk meghatározásának lehetőségeiről, mind országokra, mind egy-egy jelentősebb területre koncentrálva.

A beszámolók alapvetően a *Phalacrocorax carbo sinensis*re vonatkoztak ((a *Phalacrocorax carbon* két alfaja van, a *Phalacrocorax carbo sinensis* (az un. kontinentális) és a *Phalacrocorax carbo carbo*, mely elsősorban az Egyesült Királyság és Norvégia területén fészkel, meglehetősen mérsékelt állományemelkedést mutatva)) Hollandiára, Németországra, Dániára és Svédországra (mint az 1990-től 2000.-ig tartó időszakban legnagyobb fészkelő állománnyal rendelkező országokra) összpontosítva. Az ezekben az országokban található fészkek száma 53 ezerről közel 110 ezerre emelkedett, bár a jelzett korszak végére a növekedés üteme lényegesen visszaesett.

A fészkelő állomány emelkedése természetesen kihatott a telelő területeken tartózkodó madarak számára is a Balti tengertől Észak Afrikáig, az Atlanti Óceántól az Adriai tengerig.

A kárókatona átlagosan legalább 20-25 évig él. Elsősorban dán szakértők nevéhez fűződik az az elmélet, mely szerint az utóbbi években stabilizálódott valamint több területen csökkent a kárókatonák száma, vagy legalábbis lassult növekedésük üteme.

A teória lényege szerint két okból kifolyólag a kárókatona számának növekedése egy idő után magától megáll, sőt csökkeni fog. Egyrészt a túl nagyra vált telepeket képtelen lesz a környező víz megfelelő mennyiségű „halhoz juttatni” – ennek eredménye lehet pl. a sikeres költések számának csökkenése – másrészt a megnövekedett számú madár nem fog megfelelő teledő területet találni. Így az egyedek nagy része táplálék hiányában elpusztul, vagy legalábbis szaporodásra képtelené válik.

A kárókatona által okozott károk meghatározásának módszereiről szóló előadások meglehetősen összetettek voltak mind módszertanukat, mind az erre épülő eredményeiket tekintve. A szakirodalomban fellelhető eljárásokból nagy valószínűséggel meghatározható a vizsgált faj napi halfogyasztási szükséglete. A felszólaló halászok többször utaltak arra, hogy a kárókatonakon kívül más madárfajok is jelentős mértékű kár okozására képesek, de a kárókatona-probléma hathatós megoldása esetén ezen többi madárfaj által okozott károktól eltekintene (hasonlóan „pozitív” gondolkodás Magyarországon is érzékelhető).

A szimpózium második napján a kárókatona-kártétel kezelésének lehetséges megoldási módjairól, valamint az összehangolt összeurópai (azon belül európai uniós) fellépés szükségességéről hallgathattunk előadásokat.

A kárókatona probléma kezelésére, megoldására – a fenti, ökológusok által képviselt természetes megoldódáson túl – alapvetően a drasztikus ritkítás, fészkelő területek elpusztítása, költés

megakadályozása valamint a riasztás voltak a legtöbbször elhangzottak. Szó esett még a halastavak befedésének módszeréről is, bár költségigénye miatt nem hiszem, hogy rövid idő alatt nagy területen alkalmazható lenne. Az előadók szintén többször hangsúlyozták, hogy a különféle megoldási módszerek alkalmazása területenként más-más eredményeket hoztak, elsősorban az eltérő természeti adottságok, eltérő környezet miatt.

A kárókatona kilövésének hatástalanságára egy délnémetországi példa is jól rámutatott. 1995 óta legálisan vadászható a kárókatona, ennek ellenére 2000/2001. telén az állomány rekordot döntött. Franciaországban ugyanekkor 16 ezer példányt lőttek ki, elítélve azon országokat, ahol nem tesznek meg minden lehetséges intézkedést a kárókatona számának megfelelő szinten tartása érdekében. Dániában – ahol 1992-ben kárókatona-szabályozási tervet fogadtak el – az új fészkelő telepek kialakulásának megelőzésével (riasztás) valamint a költési eredmények vissza-szorításával (tojásfésztés) elérték, hogy az országban belüli fészkelő állomány stabilizálódott. A probléma európai szintű megoldása érdekében egy két éves program indult útjára 2001. áprilisában, melynek elsődleges célja koncentráltan összefoglalni a halászok, haltenyésztők és más kárókatona okozta kárt elszenvedők adatait, valamint meghatározni és értékelni az előbbieket és a természetvédők között lassan egész Európát átfogó probléma csökkentésének módszereit.

H I R D E T É S

A Magyar Agrártudományi Egyesület

Agrárkemizálási Társaságának kezdeményezésére **2001. November 13-án megalakult a Magyar Molylepke Munkacsoport.**

Az *elnökséget* Dr. Seprős Imre (Magyar Agrártudományi Egyesület) a titkári feladatot Kun András (Magyar Természettudományi Múzeum) vállalta el öt évre.

A további alapító tagok:

Szabóky Csaba (Erdészeti Tudományos Intézet), Buschmann Ferenc (Jász Múzeum), Horváth Gyula János (Fertő-Hanság NP), Dr. Molnár Józsefné (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Növény- és Talajvédelmi Szolgálat), Dr. Szeőke Kálmán (Fejér Megyei Növény- és Talajvédelmi Szolgálat) és Takács Attila. Az MMM célul tűzte ki, a hazai molylepkefauna alaposabb megismerését, a magyar molylepke-kutatás összehangolását, a molylepkesznet népszerűsítését. Hangsúlyt szeretnénk fektetni az erdészeti és növényvédelmi szempontból fontos ún. "kártevő" v. "károsító" fajok vizsgálatára. Sürgető feladat továbbá a védett ill. Vörös Könyves fajok megismerése, feltérképezése és élőhelyük megóvása. Közös érdekünk a molylepkék fajgazdagságának, szépségének és érdekességének a nyilvánossággal való mind szélesebb körű megismertetése.

Kun András MMM titkára

Helyreigazítás

Előző számunk vezércikkében Schmidt Egon cikkében egy sajnálatos elírás történt. Schmidt Egon természetesen nem tart sárgarigókat, a fekete rigó strófáira SÁMARIGÓI felelgetnek. Mind a szerzőtől, mind olvasóinktól elnézést kérünk.

Katalóniában madarásztam

Vámosi Krisztián

A tavalyi év novemberében óriási szencse ért és egy munkámmal kapcsolatos pályázati lehetőség okán négy hetet tölthettem Katalóniában, Spanyolország egyik legészakibb és talán legváltozatosabb tartományában. Amellett, hogy még soha nem jártam itt, és a hosszúnak tűnő idő túlnyomó részét a kötelező programok töltötték ki, hétvégeként

ki a partra, hogy telelő, vonuló vízimadár-fajokat lessenek. Novemberben a tengerparton emígyen felvonulva gyakorlatilag mindenkor találkozhatunk szulákkal, halfarkasokkal, atlanti és baleári vészmadarokkal, alkákkal, danka- és sárgalábú sirályokkal. A sziklás partszakaszokon – merthogy van ilyen bőven – kellemes meglepetést okoznak a fel-

darászatban lehessen részem. A park legmagasabb csúcsai 2500 méter fölé nyúlnak, novemberben hajnalonként a völgyekben már javában fagy, és a fenyőerdők haragos zöldje megkapóan keretezi a felmeredő, csupasz sziklaszirteket, ahol elérhetetlen helyeken pihennek a keselyűk. A fakökeselyű télire is itt marad, gyakran láttunk 10-15 példányt

egy barcelonai barátom segítségével sikerült nagyon sok jó itteni madarász-helyet felkeresni, és sok madárfajt megfigyelni. Öt hétvége alatt kb. 1200 kilométert autózva, 113 madárfajt sikerült megfigyelnünk az őszi "holszezonban" és több mint 20, sohasem látott fajjal gazdagodott a megfigyelt madarakról vezetett listám. Az alábbiakban röviden szeretném megírni tapasztalataimat, gondolva azokra, akik az eljövendőkből felkeresik ezt a szép spanyol tartományt és madarászat ügyében is szétnéznének erre felé.

Bár Katalónia Barcelonáról, híres épületeiről és nyaranta tengerpartjáról híres – állandó lakosságánál majdnem háromszor több turista, összesen vagy 16 millió ember látogat el ide évente –, ősszel a tengerpart kihalt, kevés látniválót nyújt a nézelődőknek. Nem úgy a "tengernéző" madarászoknak, akik a kellemetlenül fújó szél ellenére, alaposan beöltözve és teleszkópokkal jönnek

bukkanó szirti fecskék, és egy hosszabb nézelődés alkalmával olyan, számunkra egzotikusabb sirályok is felbukkanhatnak, mint a korallsirály.

A tengerpart mellett számtalan helyen felbukkanó, és Barcelona körül is szép számmal megtalálható sziklák, dombok megelőlegezik a tartomány belső régióiban oly gyakori képet, melyben az utazó tekintete mindig megakad. Fantasztikus formákat mutató, elképesztő színű sziklaszirtek, dombok, hegyek és ezek vonulatai szabdalják Katalónia testét. A mi viszonyaink közül idecsöppeni – hiszen nálunk a legmagasabb hegycsúcs alig nyúlik ezer méter fölé – nagy élmény, a csúcsok 1500-2000 méter körüli magassággal nem ritkák, a Pireneusok vonulatai északon pedig a 2500 méteres magasságot is elérik, vagy meghaladják. Egyik kirándulásunk alkalmával a Barcelonától kb. 150 kilométerre, északra fekvő Cadí-Moixeró nemzeti parkot kerestük fel, hogy egy igazi magashegyi ma-

Madártömeg a Deltában

együtt keringeni, és ugyanígy állandó madár a saskeselyű, a szirti sas, havasi csóka, havasi varjú, örvös rigó vagy a sövényármány is, nem beszélve a pinytyek, cinegék, királykák mindenütt felbukkanó csapatairól. Itt, a francia határ közelében, e magas hegyek között közönségesnek számít a tüzesfejű királyka és a búbos cinege, úgy annyira, mint a keresztcsőrű vagy a léprigó.

Hasonlóan hegyes-völgyes, ám teljesen más megjelenésű a Ports nemzeti park, Katalónia déli részén, az Ebro-deltától nyugatra. Legmagasabb hegycsúcsai 1400 méter körüliek, ám a tengerpart felőli lejtőin a csapadékhiány miatt csak satnya vegetáció fejlődik. A szárazföld felőli lejtőkön fenyőerdők virítanak. A különbség oka a hegláncok észak-déli elhelyezkedése, amely miatt a hegység vízválasztóként funkcionál.

Telelő gólyák, flamingók és vadludak az Aiguamolls de l'Empordi területén

Annak ellenére, hogy sokkal kopárabb és szigorúbb a táj, itt is megél a fakékeselyű, kucsmás poszáta, kövirigó, kék kövirigó és telente a tengerpart felé nyíló völgyek az északról ideérkező apró énekesmadarak mentsvárai: a szélcsendes, napsütötte, repülő rovarokkal és gyümölcsfákkal gazdagon ellátott völgyekben ezernyi énekes repdesett.

Katalónia nyugati részén az Ebro folyó völgye és egy kiterjedtebb síkság húzódik. A vidék ipari, gazdasági központja Lérida, amely körül az itteni ornitológusok által oly annyira szeretett puszták húzódnak meg. A várostól délre fekvő Alfés városka közelében egy füves fennsíkon tökéletesen planírozott parányi repteret találunk, amelynek közelében hosszú szálú fűvű legelők és szántóföldek terülnek el. A környék egy óriásira nagyított terepasztalként magasodik ki vagy ötven méternyire a környező, lankás szántók közül és remek élőhelyet biztosít a kövi pacsirta, kalandrapacsirta számára, és a bokrosabb területeken

Kék fűk

büjkáló- és kucsmás poszáttal is lehet találkozni. A közeli tanyák és gazdaságok környékén még rossz időben is megfigyelhető az egyszínű seregély, vörös fogoly vagy a nagy őrgébics déli meridionalis alfaja, melyet újabban külön fajnak tekintenek már.

A Földközi-tenger partvidékén nagy kincs az édesvíz. Nincs belőle sok, és az is időben és térben szélsőségesen oszlik el. Ezért aztán kitüntetett fontosságúak azok a vizes élőhelyek, amelyek nagyobb bőségben bírnak édesvízzel, és szerencsére Katalóniában van egy pár, spanyolországi viszonylatban is jelentős terület. A legnagyobb vizes terület az Ebro-delta, amely nagyon híres flamingó és korallsirály állományáról. Furcsa volt flamingókat látni a viharos tengerparton, szürke, esős időben; az ember mégiscsak ragyogó déli napsütéshez köti gondolatban ezt a rózsaszín madarat. A deltai költő állomány jó része itt telel, s nagy szerencséjével hosszú lábaik között ráakadni alvó vékonycsőrű sirályokra is. Emellett a deltában széltében-hosszában elég sokat kell autózni ahhoz, hogy olyan rizsföldeket találjunk, ahol nagy partfutó-csapatok táplálkoznak. Amennyiben ráakadtunk egy ilyen csapatra, akkor viszont nekiállhatunk "átmazsolázni" a havasi partfutók töme-

gét, mert mindig megbújik azért ott egy-két fenyérfutó, gólyatöcs, kis goda, parti és széki lile, gulipán, erdei és réti cankó, piros lábú cankó.

Katalónia második legnagyobb vizes élőhelye az északi Aiguamolls de l'Empordi park, ahol nagyon változatos növényzet alakult ki. Viszonylag kis területen (4500 ha) találunk homokos tengerpartot, félsós vizű lagunát, nádat, mocsaras legelőt, égeres erdőt, nyílt víz-

Empordi táblája a part felől

A szerző felvételei

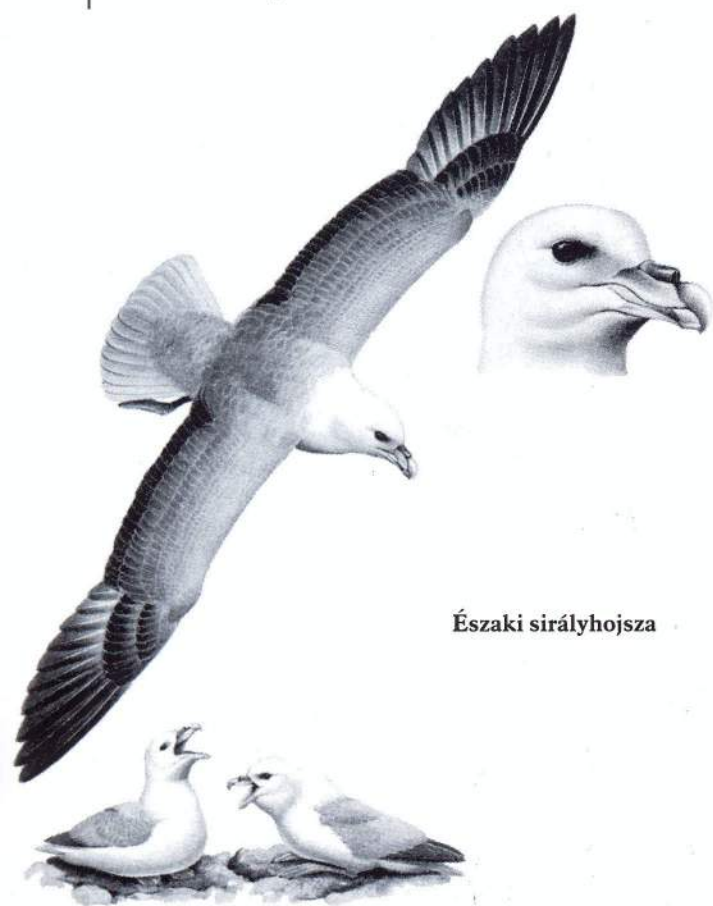
felületű tavakat. Ennek megfelelően nagyon gazdag a madárvilág. Miközben az úszóréceket és bibiceket egy héjasas riogatja, arrébb a kék fűk hetes-nyolcas csapatokban kapirgálnak a mocsaras legelőkön, vagy fehér gólyákat és flamingókat látunk egy tavon együtt táplálkozni, míg a parton nyári ludak között egy apácalúd legelészik. Szokatlan képek és egyvelegek, hazánkban nem így vagy nem ekkor látható madárfajok szereplésével.

Amennyiben sikerült kedvet csinálni egy katalán kiruccanáshoz, mindenképp csak biztatni tudok, bátran vágjon bele. A turisztikai hivatalokban, illetve a védett területek kiépített vendégváráinál remek tájékoztató anyagokat lehet kapni a parkokról, természetvédelmi területekről térképpel, fotókkal illusztrálva. Minden terület jól elérhető autóval, a terepen pedig remekül kiépített lesházák várják a madarászokat padokkal, felhajtható kitekintő nyílásokkal, programinformációkkal, a megfigyelt ritkaságok jegyzékével. Egy gond lehet csak, és az a megfigyelők nagy száma. Szerencsére nálunk még szokatlan, hogy ugyanazon jó madarász helyre egyszerre egy csapat ember tegye be a lábát és szorongjon összeszárva a leskunyhókban. Tőlünk nyugatabbra azonban már sokkal kevesebb jó madaras élőhely van.

Hosszú életű madarak

Egy atlanti vészmadár élettörténete:

A madarat először 1957. május 22.-én fogták meg észak Wales területén a Lleyf félszigeten és megjelölték a T46622-es gyűrűvel. Már ekkor is öreg madár volt. Legközelebb 1961. július 8.-án került kézbe, amikor újragyűrűzték, majd ugyanez történt 1977. április 16.-án is. Ezután a madár jó sokáig nem került elő és valószínűleg a gyűrű is igen jó anyagból lehetett, mert amikor néhány hete 2002. április 3.-án újra megfogták a gyűrű még mindig jól olvasható állapotban volt. Az első jelölés óta majdnem 45 év azaz 16 387 nap telt el!

Északi sirályhojsza

A másik matuzsálem egy északi sirályhojsza (*Fulmarus gracilis*) volt, akit Orkney szigetén jelöltek meg 1951-ben mint öreg költő madarat. A fém gyűrűn kívül színes jelölést is kapott, így évről-évre meg tudták figyelni. 1996-ig folyamatosan látták és ezalatt 21 fiókat nevelt fel, még az utolsó évben is sikeresen nevelt egyet. Az utolsó megfigyelésig majdnem 41 év telt el, s 1332-szer figyelték meg. Ez a madár most került elő (sajnos a pontos adatot nem írták, azt se hogy él -e még) így már legalább 45 éves, és ha még azt is hozzá vesszük, hogy a fajra jellemzően 5 éves korukig nem költenek, akkor legalább 50 éves volt a madarunk.

Halmos Gergő
MME Gyűrűzőközpont

A Magyar Biológiai Társaság Környezet- és Természetvédelmi szakosztálya
2002. november 14-17. között Sopronban megrendezi az

I. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferenciát.

A hagyományteremtő céllal megrendezendő konferencia elsődleges célja egy olyan szakmai összejövetel kezdeményezése, ahol a magyar természetvédelemhez különböző szálaikon kötődő szakemberek és érdeklődők megismerhetik egymás munkáját, valamint hasznos munkakapcsolatokat hozhatnak létre. Ezért azt szeretnénk, hogy a konferencián a hazai természetvédelem iránt elhivatott személyek minél szélesebb köre vegyen részt.

Konferenciánkon ennek megfelelően számítunk a hazai állami természetvédelem, a nemzeti parkok, kutatóintézetek, felsőoktatási intézmények, a széles társadalmi bázisú civil szervezetek képviselőinek részvételére. A rendezvény nem titkolt célja, hogy a kutató biológusok és a gyakorló természetvédők között, gyakran nem kiegyensúlyozott kapcsolatot javítsa, valamint eredményes együttműködésüket ösztönözze és segítse, melynek alapfeltétele a kölcsönösen intenzív információáramlás.

A konferencia a veszélyeztetett fajok védelmére koncentrálna, a fő témái a következők:

- Kis populációk védelmének genetikai, ökológiai és kezelési problémái
- Veszélyeztetett fajok visszatelepítése, élőhelyének rekonstrukciója és fogságban tartása
- Gerinctelen állatok, virágtalan növények és gombák védelme
- Fajvédelmi programok tervezése
- A fajsztintű védelem előnyei és korlátai

A témákba felkért előadók fognak áttekintést nyújtani, de mód nyílik saját munkák bemutatására is.

A felkért előadók: Aradi Csaba (HNP), Demeter András (TvH), Márkus Ferenc (WWF), Standovár Tibor (ELTE), Varga Zoltán (DE) és Vida Gábor (ELTE).

Amennyiben érdeklí a konferencia, kérem, előzetes jelentkezése érdekében keresse meg a szervezőket:

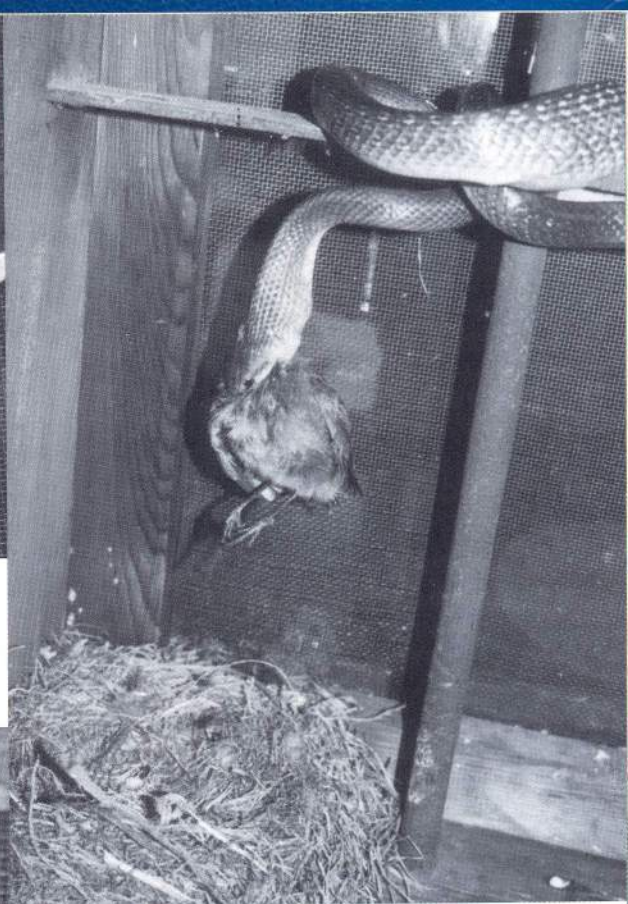
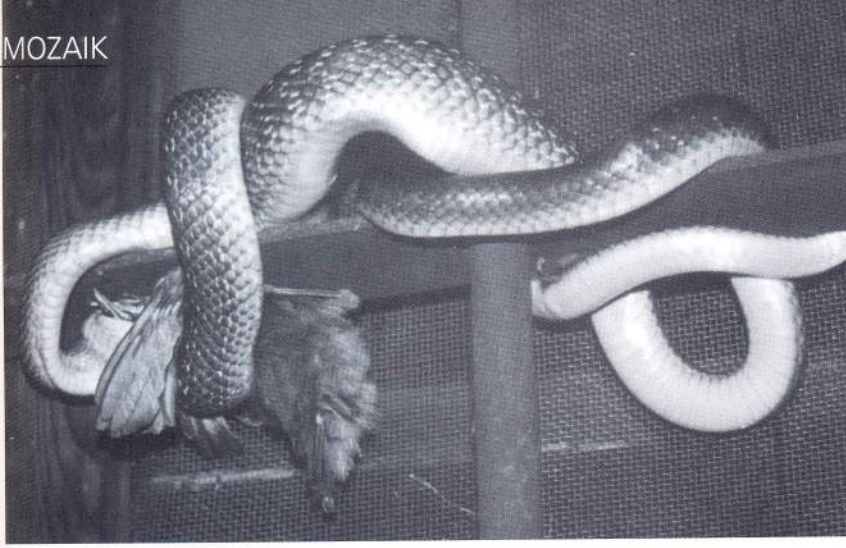
MTBK, SzIE ÁOTK Ökológia Tanszék,
1400 Budapest, Postafiók 2, vagy az mtbk@univet.hu címen, vagy jelentkezni lehet a <http://bio.univet.hu/mtbk> honlapon is.

Az MME "Brellos Tamás díjat" alapított 2002-ben

A díjat az Elnökség az Egyesület azon tagjainak vagy tagok csoportjainak adományozhatja, akik kiemelkedő teljesítményt nyújtanak a környezeti tudatosság formálása terén, jelentős szerepet tölthettek be az ifjúság szemléletformálásában, hozzájárulva ezzel a madár- és természetvédelem eredményeinek növeléséhez.

Az elbírálásnál figyelembe vehető az életmű, vagy a legutolsó évek munkássága is.

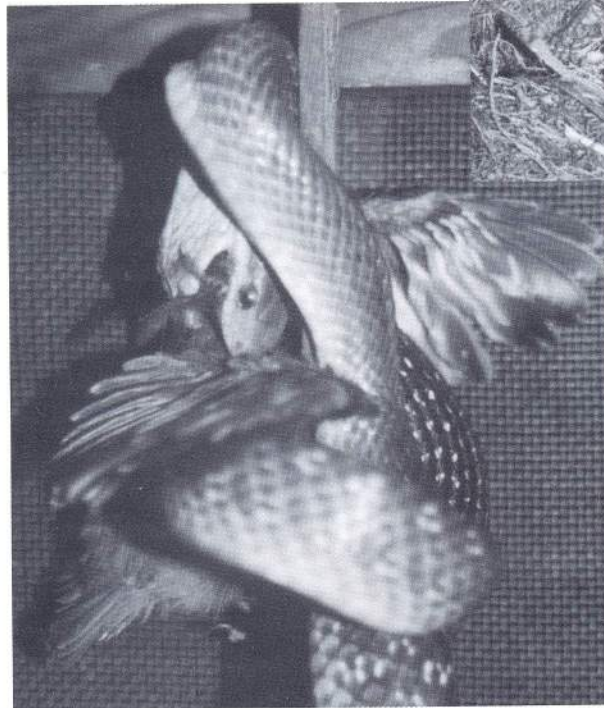
A díjat 2 évenként az Elnökség ítéli oda.

Erdei sikló fészekrablása

Szigethy Ágnes

2001 júliusában egy balatonfelvidéki biciklizés során egyik éjszaka Zánkán aludtunk egy szőlő pincéjében. Az épület egy kicsi, régi ház volt, egyetlen kis ablakkal, amihez kívülről egy széles párkány csatlakozott. Az ablakot egy spaletta fedte, e mögé rakott fészket egy széncinege pár. Sötétedés után, már félálomban vergődést és rikoltozást hallottunk. Néhány perc csönd után megismétlődött a zaj, amire már felkeltünk. Láttuk bentről, hogy mi zajlik odakint az ablakpárkányon, így kimentünk és kinyitottuk a spalettát. A kezdeti döbbenet után nekiálltunk fotózni. Egy legalább másfél méteres erdei sikló éppen megkezdte az egyik fióka

bekebelezését. Miután lenyelte, elkapott még egyet. Ekkor vettük csak észre, hogy ez már a harmadik dudor volt rajta. Gyanítottuk, hogy a negyedik fiókát is el akarja kapni, úgyhogy elzargattuk a szegény "éhező" siklót. Az egyetlen életben maradt fióka végig ottmaradt a párkányon, nem repült el, bár később láttuk, hogy tud repülni. Lehetséges, hogy ez volt az első próbálkozása. Siklónk a kiadós zsákmányt a pincében szeretne volna megemészteni, de erről óvatos terelgetéssel lebeszéljük.

Nincs túl korán?

Március 23-án Debrecen belvárosában (a Battyányi utcán) egy csaknem teljesen kifejlett fekete rigó fiókát etetett egy tojó. A kis rigó és az öreg az utcán lévő díszfák alatt mozgott. A fiatal madár már jól repült, a faroktollai már csaknem teljesen kifejlődtek. Tehát nem aznap ugrott ki a fészekből.

Ha figyelembe vesszük a két hét kotlást, a további két hét fészekben tartózkodást, és a csaknem "anyányi", önállóan repülő fióka korát, akkor számításaim szerint a kotlás már február 15-20 körül megindult. A kis rigó a februári tavasz eredménye – a márciusi télben.

9

Dr. Juhász Lajos

madártávlát 2002/3

Veszélyeztetett papagályok

Lovászi Péter

A papagájok kedvelt díszmadarak, szép tollazatuk, hangutánzásuk, értelmes mi-voltuk miatt. A közkeveltség azonban egyes fajok pusztulását is okozza: a biológusok szerint az élőhelyek csökkenése mellett a túlzott mértékű begyűjtés is nagyban hozzájárul ehhez.

A madártenyésztők szerint az állomány csökkenését kizárólag az élettér szűkülése okozza, de két amerikai kutató a közelmúltban ennek ellentmondó összefoglalást tett közzé. Huszonkét év 24 Közép- és Dél-Amerikában készült tanulmányából négy felmérés szerint a kikelt papagájok 70 százalékát emelték ki a fészkekből, 14 munka 10-50 százalék ellopásáról számolt be, s csupán hat jutott arra, hogy a szaporodásra nincs hatással az ember – de ezek a felmérések a karib-tengeri szigeteken készültek, ahol a vadorzás mindig is kevesebb gondot okozott. Szomorú példa a dél-amerikai spix ara: egyetlen példány maradt belőle a szabad természetben. Évek múltán tudták egy elhullajtott tollából megállapítani, hogy hím, de a tenyészetből szabadon eresztett nőtényt nem fogadta el. A tenyészetekből sem lehet egyszerűen visszavádatni a papagájokat, mert az ösztönök helyett életükben fontos szerepet játszik a tanulás: nem szerzik meg a szabad élethez szükséges tudást. A cikket író kutatók – Timothy Wright és Catherine Toft – szerint az Egyesült Államokban a papagájokra 1992-ben elrendelt behozatali tilalom Közép- és Dél-Amerikában erősen csökkentette a vadorzást.

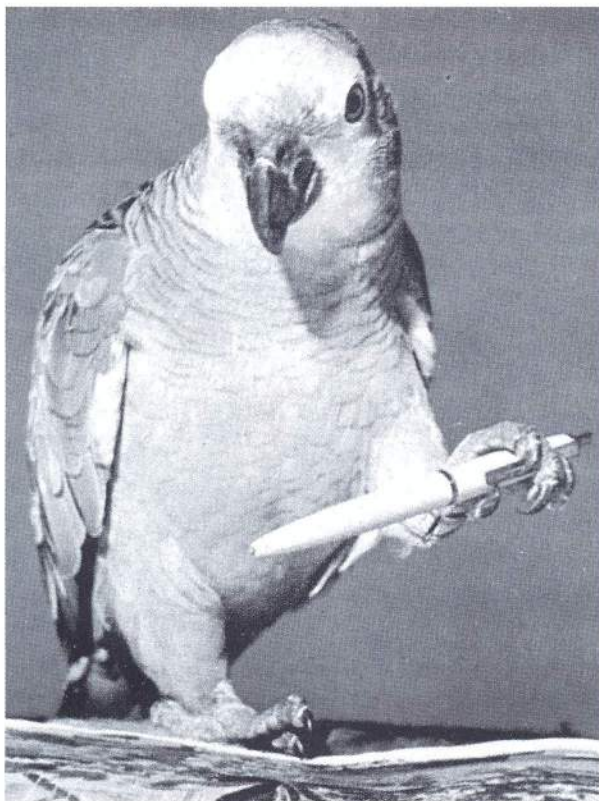
Sajnos a veszélyeztetett növény- és állatfajok kereskedelmét szabályozó Washingtoni Egyezmény (CITES) sem tartja vissza a legmegszállottabb gyűjtőket egy-egy ritka és értékes madár megszerzésétől.

A témával kapcsolatban a 2000. év egyik negatív szenzációja volt Harry Sissen angol papagájtenyésztő bírósági pere, melynek végén két és fél év börtönbüntetést kapott kis- és nagy jácintarák csempészetéért.

A kis jácintara a nagy termetű, kék színű papagájfajok egyike. Egyedül az

északkelet-brazíliai Bahia tartományban él, vadon élő állománya mindössze 160-180 egyed. Befogása, kereskedelme és tartása tiltott. A mintegy 75 cm-es madarak 1-2 tojást raknak, melyen 25-30 napig kotlanak. A kikelt fiatalok 90 nap elteltével repülnek ki.

A kis jácintara története az ornitológia egykori rejtélyei közé tartozik. Charles Lucien Bonaparte, Napoleon unokaöcs-

cse írta le a fajt 1858-ban. Ez, a tudomány számára első közlés részben Edward Lear festményén alapult, mely egy fogságban tartott madarat ábrázolt. A kiváló madárillusttörtő egyébként képtelen témájú verseiről volt ismert. A kis jácintarát vadon senki nem látta még egy évszázadig, de brazíliai eredetű, kék arakat tartalmazó szállítmányokban időnként fel-felbukkant. Számos tudós éppen ezért az időközben már kipusztult kékeszöld ara és a nagy jácintara hibridjének tartotta. Számos sikertelen expedíció után végül 1978-ban, a Raso da Catarina fennsíkban Helmut Sick brazil ornitológus fedezte fel egyetlen ismert vadon élő populációját. A madarak szinte kizárólag egy pálmafaj termését fogyasztják, melyből 15 ezer négyzetkilométeres élőhelyükön mindössze

30 csoport adja a madarak táplálékát. A fennsíkot átszelő folyók homokkőbe vájt kanyonjainak falában költő és éjszakai madarak naponta járnak ide. A faj költési sikere igen alacsony, mindössze 20% körüli. A veszélyeztető tényezők között a kereskedelmi célú befogás, a vadászat, a táplálkozó-területek legelővé alakítása, a zavarás és valószínűleg a beltenyészet is szerepel. Bár a faj befogása tilos, a kilencvenes években minden évben 5-6 egyed esett fogságba. A befogás nagyon kegyetlen: a sziklafalak tetéről hálót dobnak az éjszakai madarakra, számos egyedet megölve vagy károsítva. A madár 18 egyede él gyűjteményekben: 11 a Sao pauloi állatkertben, 2 Szingapúrban, 2 Floridában és 3 került meg Harry Sissennél. Talán a Közel-Keleten, Európában és Észak-Amerikában található még rejtegetett egyedek. Eredeti élőhelyén általában kis (8-30 példányos) csoportokban fordul elő. Félénk, vészjelzés esetén az egész csapat felszáll és rövid ideig köröz, mielőtt újra leszáll, vagy elrepül. Eddig nagyon kevésszer sikerült fogságban költésre bírni. Az állatfajok gyűjteményben való fenntartása egyébként is hiú ábránd: sok faj nem is szaporodik fogságban, fizikailag sem lehet

annyi állatkertet létrehozni, amennyi az összes élő faj megtartására képes. Érzelmileg is elég jelentős különbség van egy természetes élőhelyen szaporodó állomány és a fogságban szaporított egyedek között. Az állatkertekben az egyedek közötti kommunikáció lehetősége lecsökken, a természetes szelekció lehetősége megszűnik. Ezen felül a mesterséges körülmények nem képesek a biológiai rendszerek megőrzésére sem. A természetes élőhelyek megőrzése gazdaságilag is megindokolhatóbb. A ritka fajok befogása és zártéri tenyésztése csak a legkivételesebb esetben tarthat fenn hosszú távra fajokat – így a papagájok esetében sem szabad a ritka fajok befogásával és mesterséges szaporításával képzelnél el a jövőt.

Felhívás

– Natura2000 vándorkiállítás

Kedves Tagtársak!

Az MME EU csatlakozási programjának részeként 2002-ben nagyszabású országos rendezvénysorozatot szervezünk, amelynek célja,

hogy a Natura2000 hálózat koncepciójának (lásd: Madártávlat 2001. november-december, 7.-8. oldal) megismertetésén keresztül a madárvédelmet, és az MME helyi csoportok munkáját a hét magyarországi tervezési-stratégiai régióban népszerűsítsük.

A program apropója és központi eleme a hazánkban jelenleg kijelölésre kerülő Natura2000 európai uniós természetvédelmi hálózatról szóló vándorkiállítás lesz.

A kiállítás (hét kiállítási anyaggal) országos sajtókampánnyal egybekötött ünnepélyes megnyitója a hét régiós központban (Budapest, Debrecen, Szeged, Pécs, Győr, Székesfehérvár, Miskolc) egyidőben (2002. október) fog megrendezésre kerülni. Ezt követően a kiállítási anyagok a régiókon belül a helyi csoportok, MME tagok igényeinek megfelelő helyszíneken jelenhetnek meg 3-4 hónapon keresztül.

A program a kiállítás megrendezésén kívül tartalmazni fog sajtókampányt, egy külön rovatot a Madártávlat hasábjain, információs-szemléletformáló kiadványok készítését, előadás-sorozatot, továbbá egy programzáró/értékelő megbeszélést.

Szitta Tamás felvételei

delmi Hivatal munkatársai és 10 nemzeti parkos kapcsolattartó lesznek.

Az előkészítésre, valamint a kiállítás megnyitásához szükséges tevékenységek megvalósítására május elejétől csaknem öt hónap áll rendelkezésre.

A vándorkiállítás és a hozzá kapcsolódó egyéb programelemek kivételes lehetőséget biztosítanak arra, hogy a madárvédelmet, valamint a helyi csoportok minden elismerést megérdemlő munkáját az MME Titkárság koordinálásával, régióon belüli összefogáson keresztül mutathassuk be és népszerűsítsük országos szinten.

Összefoglalva a program a következő speciális lehetőségeket kínálja az MME számára:

Az együttműködés erősödése a hivatalos természetvédelemmel (KöM-TvH, nemzeti parkok).

Az együttműködés erősödése a régiós központokkal.

Az együttműködés erősödése a régiókon belüli érdekcsoportokkal

A helyi csoportok közös felkészülése, lobbizása a későbbi régiós pályázatok elnyerésére.

Az MME országos és regionális ismertségének, elismertségének és népszerűségének növelése.

A program előkészítésébe és megvalósításába minél több érdeklődő MME tagot szeretnénk bevonni, hiszen segítségük nagy mértékben hozzájárulna a rendezvénysorozat sikeréhez!

További információ 2002. május elejétől hozzáférhető a helyi csoportok titkárainál vagy Kovács András EU csatlakozási programvezetőnél.

Tel.: 30/260-5533 E-mail: and@tigris.klte.hu

A programhoz a helyi csoportok minden olyan tevékenységgel (vetítések, előadások, terepi program szervezése stb.) bekapcsolódhatnak, amelyet eddig is végeztek, és amivel szeretnék a nagyközönséget megismertetni.

A Natura2000 rendezvénysorozat társszervezője és társfinanszírozója a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala lesz. Finanszírozói ezen kívül a Phare Access, Royal Society for Protection of Birds (RSPB), valamint az MME.

A program fő szervezői és előkészítői az MME Titkárság alkalmazottai, régióként 1-1 MME koordinátor, a Természetvé-

Újjáalakult

az MME Vízimadár-védelmi Szakosztálya

A vízimadarak mindig is sok madarász szívéhez ártal és állnak közel még ma is. Olyan világszerte veszélyeztetett fajok tartoznak ide, mint a cigányréce, a haris vagy a kis lilik, de a sort folytathatnám még számos más hazai fészkelő és vonuló fajjal is. Ennek ellenére többségük-ről keveset tudunk. Gyakran a védelmi munkákhoz szükséges alapvető állományadatokkal sem vagyunk tisztában. Ezért is vált halaszthatatlanná, hogy év elején újjáéledjen a VVSZ.

Ezen a taggyűlésen meghallgattuk az elmúlt évek helyi eseményeit, néhány ponton módosítottuk Szervezeti és Működési Szabályzatunkat (SZMSZ), megtudhattuk a következő öt év munkatervéhez a tagok javaslatait, valamint az év végére tervezett újabb VVSZ-gyűlésig átmenetileg megválasztottunk egy hétaggú vezetőséget. – Ennek tagjai lettek:

Nagy Tamás, elnök
Palatin Gábor, titkár
Ecsedi Zoltán
Oláh János
Pigniczki Csaba
Selmeczi Kovács Ádám
Szabó Balázs

A februári és március végi vezetőségi gyűléseken ezután tisztáztuk az ideai főbb feladatokat. Egyik legfontosabb teendőnk a havi szinkron-megfigyelések megszervezése, az adatok begyűjtése és megjelentetése egy éves jelentésben. Ebbe a programba új tagok jelentkezését is várjuk. Bárki bekapcsolódhat, aki minden hónap középső szombatján (± egy nap) ki tud menni egy vizes élőhelyre és ott leszámolni a jelenlévő vízimadarakat. Fontos, hogy a felmérés minden hónapban megtörténjen! Ha valaki nem mindig ér rá,

keressen váltóembert maga mellé! Felmérőlapok (és egyéb információk) a címünkön kérhetők:

MME Vízimadár-védelmi Szakosztály,
1121. Budapest, Költő u. 21.
Drótposta: lile@freemail.hu
Fax.: 275 62 67 (Palatin Gábor névre vagy „VVSZ” rövidítést feltüntetve)

Másik fontos idei feladatunk, hogy folytassuk és kiterjesszük az ország minél nagyobb részére a ritkább fészkelő vízimadarak állományfelmérését. Ezek a következő fajok: vörösnyakú vöcsök, fe-

gramban is szerepelnek, ezért nem akarunk erre újabb programot beindítani. Aki részt tud venni ebben a felmérésben, az az RTM módszereivel és jelentőlapján teheti azt meg. Ne gondoljon senki bonyolult felmérésekre. Elsősorban a területenként fészkelésbe kezdett párok (egyedek) számát kellene felmérni. Ehhez jelentőlapot és UTM térképet a Monitoring Központtól lehet kérni.

Címük:

MME Monitoring Központ,
Nyíregyháza 1, Pf. 286., 4401.
Drótposta: monokiakos@freemail.hu

Ha valaki csak néhány vagy akár egyetlen párat talált a fenti fajok valamelyikéből, azt is mindenképp küldje be nekünk, hogy minél teljesebb legyen az országos kép. Ezekből az adatokból

ketenyakú vöcsök, kárókatona, kis kárókatona, telepesen költő gémfélék, cigányréce, gólyatöcs, gulipán, székicsér, széki lile, nagy goda, piroslábú cankó, sirályok, csérek és szerkők. Mivel ezek a fajok nagyrészt a már működő RTM-pro-

szintén egy éves összesítést szeretnénk megjelentetni.

A következő öt évre vonatkozó közép-távú munkaterv előkészítését az év végi gyűlésig kell megcsinálnunk. Már a taggyűlésen is több javaslat érkezett ezzel kapcsolatban, de szeretnénk, ha minél többen hozzátennék ötleteiket, hogy hogyan képzelik el a VVSZ működését a következő öt évben! Év végére újabb taggyűlés összehívását tervezzük, ahol elfogadásra kerülhet az ötéves munkaterv (arra azért vigyáznunk kell, hogy teljesíthető is legyen), valamint megválasztásra kerül öt évre a VVSZ vezetősége.

Programjainkhoz és a Szakosztályhoz bárki csatlakozhat, várjuk minden lelkes madarász jelentkezését!

Matyiko Tibor grafikái

**A Vízimadár-védelmi Szakosztály
Vezetősége**

Péchy Tamás

A MOL Rt. támogatta gólyavédelmi programunkat

A MOL Rt. március 25-én, a Rügyfakadás napján, a természet megújulásának napján ünnepélyes sajtótájékoztató keretében adta át a természetvédelemmel, karitatív tevékenységeivel, valamint a gyermekek megóvását elősegítő programokkal kapcsolatos támogatásait közel 50 millió forint értékben. Három gyermekkorháznak 10 millió forint összegben nyújt segítséget életmentő berendezések vásárlásához, támogat számos természetvédelmi programot, valamint négy tűzoltóság felszereltségének a korszerűsítését.

Természetes környezetünk megóvása érdekében mindent meg kell tennünk a veszélyeztetett fajok megmentéséért.

E célból a MOL Rt. 2001-ben 4 millió forintot adományozott a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület „Fehérgólya-védelmi” programjára, amit 2002 januárjában át is utalt az MME-nek, valamint több mint 5,5 millió forinttal támogatta a Hortobágyi Nemzeti Park „Visszavádító madárröpdé és mocsári teknős-menhely” programjait.

XII. Hopp Ferenc

Természetismereti Tábor

**Naszály, Ferencmajori-halastavak,
2002.08.12.-23.**

Az Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom megyében működő szervezete szeretettel meghív Téged és minden ismerősöd a hagyományosan, immár tizenketedik alkalommal megrendezésre kerülő természetismereti táborába.

A *gyermeknek* az alábbi tábori időtartamban biztosítunk szakmai programokat:

2002. augusztus 13-18.,

Egyetemisták, főiskolások és aktív terepmadarászok számára javasolt tábori időtartam:

2002. augusztus 12-24.

A Tábor célja:

A táj és annak természeti értékeinek megismertetése, hagyománytisztelő szemlélet átadása. Természet közelben megismerni madarakat, emlősöket, lepkeket, kételtűeket, hüllőket, növényeket, gombákat, és felfedezni a tájban rejlő szépséget, továbbá mindemellett nagyon sok barátot szerezni.

A Tábor jellege és helyszíne:

A Tábor nomád. A jelentkezőknek a táborhely megközelíthetőségéről térkép-vázlatot küldünk.

Elhelyezés:

A táborozók saját sátraiban, illetve hálszákjaiban. Ha esetleg nincs sátrád, az ne tartson vissza, csak időben jelezd

a szervezők felé. Tisztálkodási lehetőség lajtos kocsiból megoldott.

Kritérium és fontos tudnivaló:

A Táborban annak egyes időközében maximum 50 fő jelentkezését tudjuk elfogadni, a regisztráció sorrendjében!

A Táborba 12 év feletti diákokat és érdeklődőket várunk. Jelentkezni (név, kor, levélcím, telefon, e-mail és a tábori részvétel időtartama, turnusa) a szervezőknél 2002. július 15-ig lehetséges az rustica@freemail.hu vagy mme24@freemail.hu e-mail címen vagy az alább következő telefonszámon:

Ballabás Gábor 30/226 0034
Csonka Péter 30/281 4834

Csak az előre bejelentkezett személyeket tudjuk a táborban fogadni!

Ha esetlegesen valakinek orvosi panaszai vannak, azt a tábori regisztrációval jelezze!

Tábori térítési díj:

MME tagság esetén 900 Ft.- / nap / fő + 1 800 Ft.- egyszeri regisztrációs díj (Ajándék tábori pólóval!)

MME tagság nélkül: 1 000 Ft.- / nap / fő (A tagságot a helyszínen is megválthatod!)

Szolgáltatásaink:

Természetismereti csoportos foglalkozások, illetve előadások, beszélgetések. Játékos vetélkedők, és sport rendezvények. Napi háromszori étkezés (hideg reggeli, meleg saját készítésű ebéd, hideg vacsora).

Péchy Tamás

Tervezett program:

Az érkezés napján sátorverés, tábori terület kialakítása, gyűrzéshez hálók felállítás, csoportok kialakítása, terület megismertetése, illetve az est folyamán bemutatkozás és ismerkedés. A továbbiakban a közös munka, csoportok szerint, előzetes napi beosztás alapján történik.

A csoportok tevékenysége felöleli a madárhatározást terepen és kézben, globális és helyi természetvédelmi és madárvédelmi problémákat, illetve az állami és civil természetvédelmi szervek működését és eredményeit, továbbá megismerkedhetsz a gyakorlati természetvédelem eszközeivel, fákkal, cserjékkel, lágyszárú növényekkel, kételtűekkel, hüllőkkel, halakkal, csillagokkal és csillagképekkel, és még régi természet közeli mesterségekkel is.

Mindenkit szeretettel, és élménydús programokkal várunk!

A tábor szervezői

Tisztelt Schmidt Egon Úr!

Érdeklődéssel olvastam a madarak urbanizálódásáról írt gondolatait. Valóban elgondolkodtató, hogy ma már néhány fajt hova sorolunk, hiszen egyes egyedei ugyanúgy megtalálhatóak eredeti élőhelyeiken, mint a városokban, falvakban.

Természetet járó, szerető emberek bizony nagyon sok változást tapasztalunk az utóbbi évtizedekben, de talán években is.

Álljon itt néhány általam észlelt, néha nagyon radikális változás.

Gyermekkorom óta falun éltem és élek ma is, szép Zalában a göcseji dombok között. Az itteni emberek szinte a természetben éltek, hiszen az itt elterülő szántóföldek, rétek nagy része valamikori erdőből szabadított irtásokból, patak völgyekből állnak. Az itteni falvak még ma is szinte az erdő szélétől kezdődnek. Az emberek életük nagy részét a mezőn és az erdőn éltek le. Tavasztól őszig szántottak, vetettek, kapáltak, arattak, szénát gyűjtöttek, tehenet, disznót legeltettek és gombát, különböző erdei gyümölcsöket gyűjtöttek. Télen a fakitermelésben dolgoztak.

Mára ez már csak a múlt. Nagyon kevés ember él a mezőgazdaságból. Itt is összeszántották a kis parcellákat és élettelen csatornákká kotorták az addig csodálatos élővilággal rendelkező kis patakokat. Motorfűrész zaja veri fel az erdő csendjét, sokszor a vegetációs időszak közepén. Autós gombászok járják keresztül-kasul az erdőket hangoskodva, szemelelve.

Néma viszont a mező, a rét – ami már nincsen is., hiszen évtizedek óta nem kaszálja senki – ahol korábban gazdag fű volt és számtalan állat legelt rajta.

Mindent azért írtam le, mert ehhez a természeti környezetbe tartoztak és ebben éltek és élnek ma is a madarak és minden egyéb, legyen az emlős, hiulló, vagy rovar.

Talán? Sőt biztos, hogy ma is megvannak sok esetben azok az életfeltételek, ami biztosítaná néhány urbanizálódott, „falusiasodott” faj életét eredeti élőhelyén. De mégis „bozzánk” jöttek? Mi hiányzik nekik, nem is a mindennapi táplálék!

Házunk előtt fészkelnek az örvös galambok, a szomszéd ház fürdőszobájának ablakában rakott fészket tavaly egy énekes rigó pár. Mindkettő még néhány éve csak az erdők lakója volt. Az örvös galamb mélyen bent az erdőben, rudas erdei fenyőkre rakta fészket, most meg itt flótázza, hogy Kati süss kukut”. Legalább is az itteni ember ezt hallja ki „beszédéből”

Nem is beszélve a nyestekről. Úgy élnek itt, mintha soba nem láttak volna erdőt. Kifosztanak minden madárfészket a bázak körül, amire csak rátalálnak. Így járt az előbb említett énekes rigó pár is, és nálam a ház eresze alá szegelt kis ládikóban költő házi rozsdafarkú pár. Nem lehet már fészekodút kitenni a ház köré, mert elfoglalják a verebek. A fenti példák is mutatják, hogy valóban egyre többen vá-

lasztják lakóbelyüknek az emberek közelségét a zajos nagyvárosokat és a még mindig csendesebb falvakat is.

Talán nekünk kellene viszszaállítani a néhány évtizeddel előbbi, idilli környezetet és akkor néhány madár visszaköltözne, mert ott mégis számukra szebb az élet, mint itt, az általunk, emberek által eldobált szemét és élelemmaradékok között kapirgászva keresni meg a mindennapi élmüket. Ha jól meggondoljuk, ez tyúknak és nem szabad erdei madárnak való élet.

Sallay Zoltán

Péchy Tamás felvételei

Tisztelt Egyesület!

Nagy örömmre szolgál új programjuk, a Madárbarát kert program!

Eddigi programjaikban – labilis egészségem miatt – nem tudtam részt venni, a terepen történő aktív madárvédelmi akciókat csak újságjukból ismerem.

Ebben a programjukban viszont elmondhatom, hogy már évtizedek óta részt veszek...! Kedves kötelességének érezték már szüleim is a téli madáretetést, az aktív madármegfigyelésre pedig én „szoktattam” rá Őket.

1996-óta van egy fatörzs-odú a kert egy jól megfigyelhető részén és azóta – talán két évet kivéve – kétszer is költött széncinege évente.

A madár-rejtő sűrű orgona sövény sem hiányzik, bodzabokor is van, hívóhelyet és enivalót kínálva. Persze, egy kicsit elkényeztetett helyzetet jelet a Gellért-hegy, sok erre a kert, hála Istennek sok még erre a madarakra figyelő tulajdonos!

Drukkolok az akció sikerének!

Tisztelettel, Fürjes Imre

Tisztelt Olvasó!

Ne feledkezzen meg a Madárbarát kert programunkról! Legyen Önnek is madárbarát a kertje!

Tel.: 40/200-401

E-mail: kert@mme.hu

Honlap: www.mme.hu

A Tiszatáj- Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány

kiemelkedően közhasznú tevékenységet folytató szervezet 2000. évi közhasznúsági jelentése

A Tiszatáj Közalapítvány alapításának célja:

A Tisza-völgy és tájtörténetileg hozzákapcsolódó területek, valamint az északi-középhegység térségének természeti értékei feltárásával, megóvásával és megismertetésével kapcsolatos feladatok, továbbá az egészséges emberi környezet kialakítása érdekében szükséges tennivalók szervezésével kapcsolatos feladatok ellátásának segítése, szervezése és megvalósítása.

A Közalapítvány szervezete:

Az alapítvány legfőbb szerve az 5 tagú kuratórium. Az ellenőrzést a 3 tagú ellenőrző bizottság végzi.

2000.-ben megvalósult főbb célok:

Területvásárlások az Északi-középhegységben, ritka lepkefajok élőhelyének a megóvása céljából.

A Sajóhídvégi madármentő telep további fejlesztése, és üzemeltetése.

A BMTK-ban vízszinttartó műtárgy építése a WWF segítségével.

Kutatómunka végzése a KÖM támogatásával a Tisza cianidszennyeződése kapcsán a holtágak és egyéb víztereknek az élővilág rehabilitációjában betöltött szerepéről.

SAPARD pályázat készítése az ártéri gyep- és gyümölcsgazdálkodás visszálíthatóságát vizsgáló tanulmány elkészítése céljából, mely pályázat nyert.

A nyertes PHARE SOP'97 pályázat további alakítása a regionális PHARE iroda igényei szerint, a KTK látogatóközpontjának II. üteme megvalósítása céljából.

Pályázatot nyújtottunk be a KAC fejlesztési keretéhez a KTK látogatóközpontja befejező ütemének megvalósítása céljából.

Elnyertük a KAC támogatását 450 televíziós adás elkészítésére az Alföld vizes élőhelyeiről. Az MTV1-es csatornáján a kora esti híradó előtt folyamatos sugárzást adtunk az AVES közreműködésével az alapítványi tulajdonban lévő Tiszaladányi gémtelep madarainak az életéről.

Tovább folytattuk a holland Utrecht Tartomány, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága, és a közalapítvány együttműködést, Eurograssland project/Kesznyéteni project-phase 2, címen.

A KTK.-ban lévő legelőterületeinkre állatvásárlásra a KAC „B” keretéhez beadott pályázatunk 3.000.000 Ft-os támogatást nyert.

A Tisza védelme érdekében „Térségfejlesztés és környezetvédelem a Tisza medencéjében” címmel konferencia rendezése Szolnokon a Kárpátok Alapítvány támogatásával.

Résztvettünk a Francia Világ-környezetvédelmi Alap és magyar alapítványok együttműködésében, melynek célja egy nagy természetvédelmi-agrár környezetvédelmi projekt felépítése.

Folyamatosan együtt dolgoztunk a Tiszatér és a Cötkény Térségfejlesztési Társulásokkal, a Nemzeti

Agrárkörnyezetvédelmi, és a SAPARD programok bevezetésének előkészítése céljából.

Az alapítványi területeken megszerveztük, illetve magunk elvégeztük azokat a munkákat, amelyek azok természetvédelmi értékeinek megőrzéséhez, a szakszerű kezeléséhez szükségesek voltak.

Tárgyeszközök változása:

Beruházás	Föld	Épület, építmény	Gép, berendezés	Bruttó érték, e. Ft	
Tárgyi eszköz összesen					
Nyitó	27.842	26.560	1.870	3.751	60.023
Vásárlásból	2.162	3.403	1.390	4.467	8.019
Adományból	-	-	-	-	-
Beruházásból	-	3.403	-	-	3.403
Értékesítésre	4.018	-	-	-	4.018
Záró állomány	25.986	29.963	3.260	8.218	67.427

Értékcsökkenés változása:

	Föld	Épület, építmény	Gép, berendezés	Bruttó érték, e. Ft
Tárgyi eszköz összesen				
Nyitó	-	65	154	219
Növekmény	-	531	375	906
Csökkenés	-	-	-	-
Záró	-	596	529	1.125

Pénzügyi helyzet:

1. Likviditás = pénzeszközök/kötelezettségek
= 14.441/503 = 28,7

2. Jövedelmezőség: Nem jövedelem érdekelt, de a pénzmaradvány jelentős. A vagyongyarapodás folyamatos.

3. Eszköz összetétel:
Befektetett eszköz: 66.335 e. Ft 81%
Forgó eszköz: 15.438 e. Ft 19%
81.773 e. Ft 100%

4. Forrás összetétel:
Saját tőke 81.270 e. Ft 99%
Kötelezettség 50 e. Ft 1%
Összesen: 81.773 e. Ft 100%

Költség megosztása:
Anyag jellegű költség: 1.348 e. Ft
Értékcsökkenési leírás 906 e. Ft
Egyéb költség 2.565 e. Ft
Költségek összesen: 4.819 e. Ft

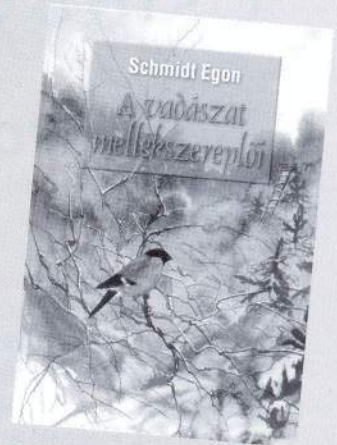
Egyéb költségek megosztása:
Nem anyagjellegű költség 43 e. Ft
Nem anyagjellegű szolgáltatás 2.430 e. Ft
Banki költségek 29 e. Ft
Biztosítási költségek 45 e. Ft
Hatósági díjak 18 e. Ft

Az SZJA 1%-ának felajánlásából a 2000. évben 6843 Ft-ot kapott a közalapítvány.

Vezető tisztségviselőknél nyújtott támogatások:
A közalapítvány tisztségviselői számára a 2000. évben semmilyen anyagi, vagy nem anyagi természetű juttatást nem nyújtott!

Dr. Legány András sk.
A Kuratórium elnöke

Bodnár Mihály sk.
A Kuratórium titkára

Schmidt Egon A vadászat mellékszereplői

Újabb darabbal gazdagodhat azok könyvespolca, akik gyűjtik Schmidt Egon könyveit. Ezúttal a Nimród Alapítvány gondozásában jelent meg „A vadászat mellékszereplői” című szép kiállítás könyv, mely elsősorban a vadászoknak, vadöröknek segít abban, hogy mást is észrevegyenek a természetben ne csak a vadászható fajokat. Bár sokan közülük ismerik a természet egyéb lakóit, de Schmidt Egon hónapról-hónapra mutatja be, hogy cserkelések, lesek során, mikkor találkozhat a nem csak vadászható fajokra nyitott szemű vadász. Ám nem csak vadászok forgathatják haszonnal e könyvet, hanem mindenki, aki járja a természetet. A kötetet Boros Zoltán grafikai színesítik. Sajnos a madárnevek írásmódja sok esetben eltér az elfogadottól, erről így nyilatkozik a szerző:
„Az általam helyesen írt madárneveket a korrektúra után, önkényesen változtatták meg.”

Érdekességek a lepkék életéből

Ilonczai Zoltán

A gerinctelen állatok rendkívül nagy fajsza-mukkal és a legkülönbözőbb élőhelyek benépesítésével számos érdekes életformát, stratégiát dolgoztak ki túlélésük érdekében. Az ember számára szinte elképzelhetetlen mértékű alkalmazkodással, rendkívül gazdag „ötlettárral” rendelkező rovarok egy kis részét alkotják a lepkék. A mindenki számára látható és viszonylag könnyen tanulmányozható csoportot a nappali lepkék alkotják. Bár fajsza-muk a rovarvilágnak csak egy kis töredékét jelenti, mégis megfigyelhettünk számos érdekes stratégiát.

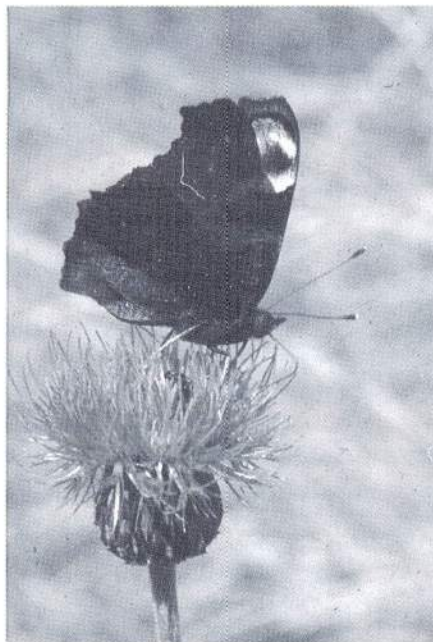
Ki gondolná az ártatlan kis kék boglárkákról, hogy egyes fajai hernyó stádiumában bizony nem csak növényi eredetű táplálékon élnek. Ezek a boglárkalepkék a hangyaboglárkák. Nálunk a lepkék rendszertanával foglalkozó kutatók többsége szerint, 6 hangyaboglárka faj él; a nagypöttyös hangyaboglárka a kakukkfüves legelők, félszáraz gyepek boglárkája, a pontozott azúrkék hangyaboglárka a szurokfüves, mészkösziklás élőhelyeké, a sztyeppvidéki hangyaboglárka a magasabb hegyvidékeink Szent László tárnicsos hegyi kaszálórétjein repül, a lápi hangyaboglárka a kornistárnicsos lápokban, mocsarakban, míg a sötét hangyaboglárka és a kispöttyös hangyaboglárka az őszi vérfüves kaszálók, lápok lepkéje. Annak ellenére, hogy különböző élőhelyeket népesítenek be, van egy jellegzetes közös tulajdonságuk. Ahogy a nevük is utal rá, a hangyákkal szoros kapcsolatban élnek. A kifejlett lepkék párosodás után a tápnövényük bizonyos részeire petéznek, a petéből kikelő kis hernyók pedig itt kezdenek el táplálkozni. Egy bizonyos kor után azonban lemásznak a tápnövényről és az evolúciósan kiválasztott hangyafaj dolgozóival a hangyabolyba cipeltetik magukat. A bolyban lévő katonák nem bántják a hernyókat, mert a hernyókon lévő mirigyek a hangyafajra, illetve a bolyra jellemző illatanyagot választanak ki, megtévesztve a harcias hangyakatonákat. A hernyók édes nedveket is kiválasztanak, amit a hangyák szívesen fogyasztanak. Persze nagy árat kell ezért a hangyáknak fizetniük: a lepkéhernyók bábozódásig a bolyban lévő hangyalárvákkal táplálkoznak. A lepkévé (imágóvá) alakulás is a hangyabolyban történik. A „kész” lepke a bábból való kikelés után, még össze-

hajtogatott, nedves szárnyal jön a felszínre. Itt szárítja meg szárnyait és pumpálja tele gyorsan megszáradó és a szárnyaknak merevséget adó testfolyadékkal a szárnyak erezetét. A speciális ökológiai igényei miatt egész Európában ritka az összes hangyaboglárkafaj, ezért is minden európai országban szigorú törvények védik ezeket a fajokat és élőhelyeiket.

A boglárkák családjába nem ritkaság a hangyáktól való különböző mértékű függőség: legkifejezettebb a hangyaboglárkákánál, kevésbé erős a kapcsolat pl. a plebejus boglárkákánál, gyenge kapcsolat van, vagy teljesen hiányzik a tűzlepkéknél.

Egy másik boglárkafaj, a magyar boglárka is különleges stratégiával rendelkezik a túlélés érdekében. Hazánkban a pukkanó dudafürt cserjék felfűjt magtokjában él a hernyója. A lédús, zöld magkezdeményeket fogyasztja. Később aztán ő is egy hangyabolyban köt ki. Eddig a boglárkák többségére jellemző, már ismert stratégiát láthatjuk. Azonban a bábból nem biztos, hogy minden tavasszal kifejlődik az imágó. Egyes, a lepke szaporodása szempontjából nem kedvező években báb-alakban marad a lepke és akár több éven keresztül elfekszik. Így nem minden évben kel ki az adott populáció összes egyede. Ha pl. a májusi fagyok elviszik a dudafürt virágait és a lepke a rajzás-kor nem talál megfelelő stádiumban lévő tápnövényre, bizony a petéből kikelő kis hernyók táplálék nélkül maradhatnak, ami az adott populáció fennmaradását kérdőjelezheti meg. Az elfekvő bábokból azonban marad annyi „utánpótlás” a populáció számára, hogy a kedvezőtlen évek veszteségeit pótolni tudják. Ezzel a stratégiával a faj ki tudja védeni azokat a természetes negatív hatásokat, amelyek veszélyeztetik fennmaradását.

Sajnos arról nem számolhatok be, hogyan védekeznek a lepkék a nem természetes, ember által okozott negatív hatásokkal szemben. Az ember technikai eszközökkel történő környezet-átalakítása olyannyira új dolog a fajok életében, hogy még nem volt idejük megfelelő stratégiát kitalálniuk ellenünk. Így hát marad maga az ember, aki folyamatosan átalakítva környezetét egyes fajokat előnyhöz juttat, míg más fajok eltűnését okozza.

Péchy Tamás felvételei

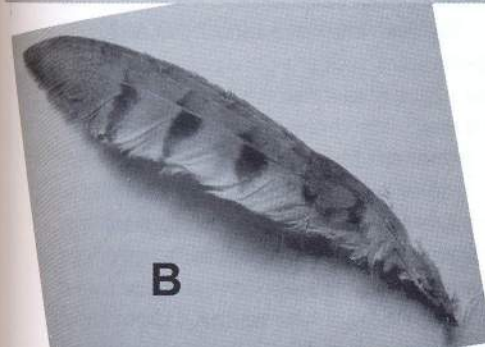
Szerinted melyik toll melyik madárhoz tartozik?

1. Gyöngybagoly, 2. réti sas,
3. túzok, 4. egerészölyv, 5. daru
A megfejtéseket 2002. július 31.-ig
küldjétek be az MME Titkárságára
(1121 Budapest Költő u. 21.)
A borítékra írjátok rá, hogy:

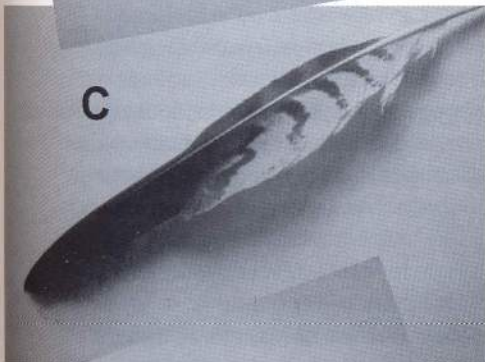
TOLLAK.

A

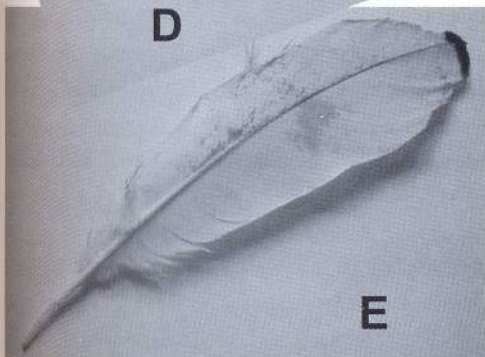
B

C

D

E

Madarat tolláról!

Dr Legány András

Cuvierről, a nagy francia paleontológusról tartják, hogy egyszer azt mondta: mutassatok nekem egy csontot és én megmondom, hogy milyen állat volt. Valahogy így vagyunk a madarak tollával is. Kézbe vesszünk egy elpottyantott tollat és több-kevesebb biztonsággal meg tudjuk mondani, hogy ki volt a gazdája. A toll – ez a csodálatos evolúciós képződmény – tehát pontosan jellemzi az egyes madárfajokat. És csak a madarakat!

De mikor jelent meg a természet színpadán? 1861-ben a német solenhoffeni litográf-pala bányában egy különös kőület került napvilágra. Egy több, mint 150 millió évvel ezelőtt élt állat, a dinoszauruszokból kifejlődött, varjú nagyságú Archeopteryx lenyomata, melynek testét már igazi tollak borították. Bizonyítva azt, hogy az evolúció egy sikeres kísérletet hajtott végre. A tollakkal történő repülés ugyanis kiküszöbölte mindazt a hátrányt, amelyet a bőrszárny jelentett a repülő sárkánygyíkok, a Pterosaurussok számára.

De miért volt a toll jobb megoldás? Mert kevésbé volt sérülékeny, könnyebb volt a szárnyat összecsukni és vedlés során meg is újult. Tehát óriási előnyt jelentett a túlélés szempontjából. Anyaga az igen ellenálló és rugalmas szaru, mint az emlősök szőre, vagy a hüllők testét borító bőrpikkelyek. A tollak a madarak bőrében fejlődnek ki, egy kicsiny tollhüvelyben megjelenő ún. bél-szövetből. Előbb csupán apró tokos tolcacskákat láthatunk, amelyek fokozatos növekedés révén válnak kifejlett tollá. Ekkor azonban már ez egy halott szaru képződmény. A feladata, hogy borítsa a madár testét, megadva jellegzetes alakját, szolgálja a repülést, és közben a kormányzást, no és melegítsék az állat testét. Egyszóval a tollnak számos funkciója van. Ez alapján beszélünk a szárnyakon levő evezőtollakról, a farkcsomhoz tapadó kormánytollakról, a testet borító fedő, vagy kontúr tollakról, a test melegét biztosító pehelytollakról és számos fajnál a párválasztásnál fontos szerepet játszó dísztollakról. Eloszlásuk a test felületén bizonyos fajknál egyenletes – pl. a strucc – a többségénél azonban nem. A tollakkal borított részeket – toll-

pásztákat – csupasz területek – főként a hajlatokban – váltják fel.

Ahhoz, hogy a toll evolúciós funkcióját – pl. a jó repülés – biztosítani tudja, síma felületűnek kell lennie, hogy a rajta keletkezett légörvények ne akadályozzák a mozgást. Ezért a tollak rendkívül szilárdak és rugalmasak. Ez a toll gerincének köszönhető, melynek két oldalán találjuk a külső és belső zászlókat. Ezeket tollágak építik fel, amelyekből tollsugarak erednek és amelyeket horgocs-kák kapcsolnak össze szilárd egésszé. Amennyiben az ágacs-kák nem kapcsolódnak össze, hanem lazán szétterülnek, akkor beszélünk pehelytollakról. Ilyen lehet a fedőtollak alsó része, de lehet teljesen önálló is.

Mivel a madarak tollaik segítségével repülnek és ez őrzi testük melegét is, feltétlenül szükséges, hogy ezek épek legyenek. Ez magyarázza a madarak tollászkodását, víz és porfürdőzését. Persze a vízben el is ázhatnak és akkor a toll elveszti eredeti funkcióját. Ezért a vízimadarak – pl. récék, ludak, hattyúk – farcsík mirigyük zsíros váladékával kenetik be tollruhájukat. Ezzel téve azt vízhatlanná. A kárókatonák nem rendelkeznek ezzel a remek megoldással és halászás közben bizony elázik a tolluk. Ezért időnként ki kell jönniük a vízből és széttárt szárnyakkal kell szárítkoznuk. Egy-egy nagy tavaszi zápor után egerészölyveket is megfigyelhetünk hasonló pózban az útszéli fákon. Ennek az elázásnak a mértékét csökkenti, hogy a tollak elrendeződése zsindeley szerű, így a víz könnyen lefolyik rajta és csak ritkán szívároga a tollazat belsejébe. A tollak a használat során elkopnak. Ezért a madarak vedlenek, azaz váltják a tollukat. Ez lehet fokozatos, vagy olyan gyors, hogy még a röpképességüket is elveszítik egy időre – pl. a récék. A vedlés összefügg a szezonális tollruha – téli és nyári, vagy nászruha – kialakulásával, amely nagyon gyakran követi a környezet domináló színeit. Például a hófajdok télen fehérek, nyáron barnászürkék. A toll színének tehát rejtő szerepe is van, védelmet nyújtani a madár számára! Gondoljunk csak a környezetben meglapuló erdei szalonkára, lap-pantyúra, mezei pacsirtára, vagy széki lilére. Más fajknál azonban ez a rejtő szín csak a fiókák felneveléséért felelős

tojókra terjed ki – fácán, tőkésréce – a hímek feltűnően színes tollakat viselnek.

Itt a feltűnő, sokszor ríktó tollak szerepe a párválasztásban van. Sokszor még különleges dísztollakat is hordanak a csábítás eszközeként. Talán legismertebbek a trópusi esőerdők paradicsom madarainak, lantmadarainak, vagy pávainak dísztollai. De gondoljunk csak a hazai nagykócsag és daru híres tollaira! Ez a hallatlanul gazdag színorgia, amit a madarak tollainál megfigyelhetünk származhat egyrészt kémiai színanyagoknak a tollba épülésétől – vörös, fekete, sárga – másrészt a toll speciális szerkezetétől, amely különböző képen töri, vagy veri vissza a fényt. Így alakul ki a kék szín – pl. a szalakótánál.

Mindnyájunk kedvencei a madarak tehát azóta léteznek – azóta beszélhetünk madarokról – mióta ez a fantasztikus szaru képződmény megjelent az élet színpadán, csodálatba ejtve a jóval később megszülető embert, aki azóta sem tud szabadulni hatása alól. Gondoljunk az indiánok vagy pápuák fejdíszére, a magyar süvegek kócsagtollas forgóira, vagy a párisi divathölgyek kalap kreációira. Mi ne kövessük ezt a divatot, amely legtöbbször a madarak elpusztításával járt. Maradjunk meg a csodálatánál és elégedjünk meg azokkal a tollakkal, amelyeket tollas barátaink elhullajtanak.

Sziasztok!

Végre, sikerült elneveznetek: a nevem **SAJJKÓ PALKÓ**.

Ketten is ezt a nevet választották, Kiss Ákos (*Kecskemét*) és Samu Dániel (*Budapest*). **Köszönöm, és gratulálok nekik, hiszen ajándékot kapnak.**

Lehettem volna Mátyás, Matyi is – hiszen sok helyen így nevezik a szajkót hazánkban – de javasoltatok például a Teri Feri, Dumadár, Szajkólos, Ricsaj Rezső, Hírvívó neveket is. Jobbnál-jobbak. Még szerencse, hogy nem nekem kellett döntenem.

Mit tartunk a szemünk előtt?

Jakab Péter

Minden szülő életében van néhány nehéz pillanat. Ha a kérdéses szülőket még arra is szerencsélte a sors, hogy csemetéjük – te magad – madarász, szinte bizonyos, hogy az egyik ilyen nehéz pillanat az lesz, amikor elhangzik az "Anyu / Apu, vegyél nekem távcsövet!" mondat. Anyu, Apu ilyenkor általában hirtelen elsápad, de ha nem mondják mindjárt azt, hogy „Van neked zsebpénzed, vedd meg abból!”, már nyert ügyed van. Ilyenkor a gondos szülők először is elrebegnek egy fohászt, és még kicsit kótyagosan az első megrázkódtatástól lebotorkálnak a sarki Porstba. Eddig nem is lenne semmi baj, de ott a készleges eladók rögvést nekik szegeznek a kérdést: „Melyiket?”. Ha az első próbától nem is tudjátok megkímélni szüleiteket, a másodikat kellő felkészüléssel könnyebbé tehetitek számukra.

Tehát, melyiket is? A távcsöveken mindig találtak két számot (pl. 7x50), ami gyanúsán emlékeztet egy matek-példára. Ne ijedjete meg, nem az. Az első szám a távcső nagyítását (pl. 7-szeres) adja meg, míg a második a tárgylencse átmérőjét milliméterben (pl. 50 mm).

A nagyításról annyit kell tudni, minél nagyobb a szám, annál közelebb hozza a képet (annál nagyobb a képen a megfigyelt tárgy), de annál nehezebb megtartani a távcsövet. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy nagy nagyításnál (10-20-szoros) kézben tartva a távcsövet a kép folyamatosan remegni fog, azaz nem látsz semmit. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a leghasználhatóbb kézi távcsövek a 7-9-szeres nagyításúak.

Tárgylencsének hívják a megfigyelt tárgyhoz közelebb eső (általában nagyobb) lencsét. A másik lencsét, amin belenézel a távcsőbe, szemlencsének mondják. Minél nagyobb a tárgylencse átmérője (20-63 mm), annál több fény jut a távcsövön át a szemedhez, azaz annál világosabb, részletgazdagabb lesz a kép. Ugyanakkor minél nagyobb a tárgylencse, annál nehezebb a távcső, ami ismét a kézbentartást nehezíti meg.

Még egy adatot meg szoktak adni a távcsöveken, ez pedig a látószög, vagy látómező (5-8 ° vagy 90-110 méter 1000 méteren). Mind a kettő ugyanarra utal,

Kertész Róbert grafikája

mekkora területet látsz, ha belenézel a távcsőbe. Minél nagyobb ez a szám, akár fokban, akár méterben, annál könnyebb lesz megtalálni, amit keresel.

Végezetül néhány gyakorlati tanács kezdő távcsővásárlóknak:

Tapasztalatok szerint a 7x50; 8x32; 8x40 távcsövek a leghasználhatóbbak, és minden, ami ezeken a méreteken belül esik. Hogy hol és mennyiért? Üzletben hosszú távra, gyakori használatra 10-15 ezer forintnál olcsóbban nem érdemes távcsövet vásárolni. Az olcsó, rosszabb minőségű távcsövek nem csak, hogy hamarabb fognak tönkremenni, de komolyan ronthatják a gyerekek – és persze a felnőttek – látását. Piacokon lehet régebbi orosz (hagynemondjam: szovjet) gyártmányú távcsöveket vásárolni. Ezekről azt kell tudni, hogy viszonylag olcsóságuk ellenére is jó minőségűek és tartósak. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy hozzáértő viszonylag kis költséggel szinte újjá tudja varázsolni őket.

Sajnos most – részben a bevezetés miatt – csak eddig jutottunk, de így legalább a következő részt teljes egészében a távcsöveknek szentelhetem majd. Addig is jó madarászást mindenkinek, amivel tud.

REJTVÉNY

A Madártávlat 2002. január-februári számának **Nyomozunk!** rejtvény megoldása: **A-öz-4 B-mezei nyúl-1 C-mókus-3 D-vadmacska-6 E-vaddisznó-5 F-gímszarvas-7 G-nyuszt-2**

A feladat helyes megoldói közül madártollakat nyert: *Garamszegi Tamás, Eger Simonovics Erika, Derekegyház Szpoka Katalin, Szarvas*

Gratulálunk!

20 éves a dombóvári madarász-suli

Nagy Sándor

Az MME 28. sz. helyi csoportjaként 1980-ban alakult a Dombóvári Madártani Csoport. Már a kezdetkor legeredményesebb tevékenységeink egyike, a fiatalok természetvédelmi nevelése volt (szakkör, táborok, terepi programok) Induláskor a városi művelődési otthon biztosított termet és anyagi háttért, az 1979-1982-ig „Búvár-klubként” működő csoportnak.

1982-ben alakult meg a „madarász sulis”, bázishelye a Molnár György Általános Iskola biológia szaktanterme, majd az 1991-ben átadott oktatóközponti terem lett. Az utóbbi egyben a térség legnagyobb madártani anyagát bemutató „helyi múzeum”. Az elmúlt két évtizedben 960 tanuló járt a suliba. A befogadó Molnár György Ált. Iskolának – ebben az időszakban – több mint 1000 tanulója volt.

A sulis vezetője szervezte és irányította az iskolában 1983-ban megalakult a Madarász-gyermekszervezetet munkáját. Sok helyi és megyei siker jelezte eredményes tevékenységünket, de a legmeghatározóbb a tatai országos szakköri találkozót, ahol elnyertük a „Bemutató szakköri” címet (1982.

Tonács-Meisszinger-Orbán). Ezt követően nyaranta – Szentendrei Géza meghívására – több évig a visegrádi jurta természetvédelmi és környezetvédelmi táborában „dolgoztunk”. Így került a csoport és vezetője kapcsolatba, egy akkor kibontakozó – ma már kiteljesedő – környezetnevelési programmal, és annak meghatározó személyiségeivel (dr Szalay-Marzsó Lászlóné, dr. Legány András, Szentendrey Géza, Magyar Károly, Agárdy Sándor...) A folyamatosan fenntartott szakmai és baráti kapcsolat biztos alapja volt munkánk nevelési és szakmai kiteljesedésének. 1984-ben megépült terepi és táborozási bázishelyünk a „Madárvárta”, az iskola udvarán „Madárvédelmi mintakertet” hoztunk létre, két helyen alakítottunk ki odútelepet, a korosodó sulisok közül többen szakmai segítők lettek (Kovács-Máté-Havelka-Szente-Gáspár-Németh), ill. sikeres gyűrző-vizsgát tettek (Orbán-Hegedüs-Király-Horváth).

A helyi madártani csoport fajvédelmi programjában ma már többen dolgoznak munkatársként, ill. a programok irányítójaként: Gólya-programban (Juhász R., Havelka, Kovács Gy., Illés G., Szathmáry B. Gáspár P., Tiles G), Gyöngybagoly-programban (Juhász testvérek, Kovács, Németh, Havelka), Haris-programban (Máté-Illés-Havelka).

Ismert személyek sora fordult meg Dombóváron az elmúlt 20 évben, hogy szakmai ismereteiket, élményeiket megosszák velünk, mint Schmidt Egon, Haraszty László, dr. Molnár Gyula, Bagyura János, dr. Kalotás Zsolt, dr. Streit Béla, Kalocsa Béla, Palkó Sándor, Molnár Zoltán, Molnár László...)

A legsikeresebb szereplésünket az 1994-ben indított „Madarak és fák napja” három fős csoportversenyen értük el. 1994-2001 között nyolc alkalommal megyei első, három alkalommal országos első 1994 – Pécs (Németh-Máté-Havelka), 1997 – Kaposvár (Juhász-Tillman-Klesch), 2001 – Dombóvár (Borbély-Kunfalvi-Vigh), három második, egy harmadik és hatodik helyet szereztek a dombóvári madarász sulisok. A Kaán Károly, Herman Ottó tanulmányi versenyen megyei első és országos döntőn is szereplő Juhász Rita, Juhász Viktória, Máté Sándor, Borbély András is a suliban szerezte terepi ismereteit. „Az én természetvédelmi akcióim” országos

pályázaton (1997) első díjat nyert a Máté-Németh-Ziech csapat a gyöngybagoly védelmével foglalkozó „Költőláda” munkájával.

A túskei tábor több mint 70 turnusában közel 3000 ált. iskolai tanulót fogadtunk. Kicsik és nagyok sokat tettek azért, hogy a táborhelyünk körülményei állandóan javulnak és ma már erdei iskolaként is működhet.

Madárkarácsony

Nagy Sándor

Eddig hét alkalommal rendeztünk a Városi Művelődési Otthonban ornitológiai kiállítást, külön értéke ennek a munkának, hogy 30-40 fiatal is tevékeny résztvevője az anyag összegyűjtésének, rendezésének. A megnyitót után a felügyelet és a szakvezetést is a sulisok látták el. Átlagosan 3-5 ezer, összesen több mint 30 ezer látogatónk volt eddig kiállításainknak.

A hazai madártani táborok szinte mindegyikében dolgoztunk (Ócsa, Fülöp-háza, Fenépuszta, Sumony, Csaj-tavak, Dinnyés, Pacsmag...), de jártunk Ukrajnában, Burgaszban, a Magas-Tátrában, a Duna-deltában, néhányan Afrikában is.

Néhányan azok közül, akikre büszkék vagyunk: Tonács Attila, Orbán Zoltán, Bakonyi András, Pápai Zita, Somogyvári Orsi, Havelka Viktor, Kovács György, Király Gergely, Tóth István, Máté Sándor, Juhász Rita, Juhász Viktória, Orbán Eszter, Horváth Balázs, Németh Tamás, Takács Endre, Papp Gábor, Zeich Péter, Szente Nauszika, Szatmáry Bálint, Gáspár Péter, Süveges Zsolt, Mákos István, Nagy Zsolt, Majoros Árpád, Hegedüs Zsolt, Borbély András, Kunfalvi Béla.

A szakkör vezetője már arra készül, hogy 2002 őszén újra egy asztalhoz hívja régi és jelenlegi tanítványait, hogy egy vacsora, baráti beszélgetés, diavetítés, majd egy terepi program keretében feleleveníthessék a közös sikereket és eredményeket.

Ahol én lakom

Joó Balázs

Én Pomázon lakom egy kertes házban. Kertünkben előszeretettel tanyáznak a madarak. Öreg, korhadt fáinkon különféle fakopáncsok és zöld küllő él. Bokrainkban ökörszem, vörösbegy és barátposzáta bujkál. Kora nyáron, amikor érik a szeder és a cseresznye, seregélyek lepik el fáinkat, de a finom lakoma idecsalja a sárgarigót is. Télen mindig etetjük a madarakat. Az etetőnél 11 fajt figyeltünk meg. Láttunk kék – és széncinégét, fekete rigót, házi verebet, balkáni gerlét, zöldikét, tengelicet, erdei pintyet, meggyvágót, őszapót és csízt. Ritkán karvaly is vetődik a kertünkbe. Többször is volt alkalmam nagyon közelről megfigyelni őket.

Házunkhoz közel folyik el egy kis patak. Először lakott területen halad, de aztán kimegy a rétre. A lakott területi

részen láthatunk tőkés récét, jégmadarat, hegyi billegetőt és egyszer sötétedéskor láttam sűrű gémet is. A mezei részen ezeken kívül nagy kócsag is előfordul.

Rétünkön található még egy halastó. Van ott vízyitűk, szárcsa, guvat és persze rengeteg tőkés réce. A sűrű nádban sok apró énekes madár bujkál. A bozótosok kiváló költőhelyül szolgálnak a fácánoknak. A legelérhetőlenebb helyeken szarkák építik fedett fészkeiket. Ragadozóink, egerész(télen gatyás)ölyvek, vörös vércsék, néhány karvaly és héja. Ebből a réten fészkel 2-3 pár ölyv és néhány pár vércse. A többi az erdőből jött.

Kertünkben (feljegyzéseim szerint) rendszeresen csak fekete rigó költ. Gyanakszom más madárra is, de olyan sok fa van és olyan nagyok, hogy ezekben nem lehetek biztos. Remélem, tavasszal újra sok éhes rigócsőr fog táogni a fészekben.

A szerző felvételei

Barátaim: Békák és siklók

Szép András 3/b

A nyarakat minden évben Alsóbélatelepen, Balatonfenyves és Fonyód között, a Balaton partján töltöm. Itt nagyon szép a Balaton, csendes és nyugalmas, kevés a turista, békében élhetnek a siklók és a békák. A köves parton van is rengeteg sikló. Rövidek, hosszúak, fiatalabbak, öregebbek. A legnagyobb, amit itt ezen a parton láttam körülbelül egy méter hosszú volt és olyan vastag, mint a karom. Amikor kézbe vettem annyira sziszegett, hogy gyorsan visszaengedtem a kövek közé.

Én a siklókat nem bántom, csak tanulmányozom. Van egy barát siklóm is, egy fiatal példány. Körülbelül 25 cm hosszú, gyereksikló. Egyszer a nádasig követtem. A nádasban nagyon sok béka volt, és van mind a mai napig. A nádas az ebihalak kedvenc lakóhelye is. Igaz ez a nádas néhány helyen ritkás és egy kis öblöt vesz körül. Egyszer mocsári teknőst is láttunk itt. Vagyis ez a hely igazán jó arra, hogy a vízi és víz közeli állatok kedvükre, nyugodtan élhessenek. A víz alig fél méter mély, ember, horgász pedig nem jár ide, csak én és szüleim.

Remélem ez így is marad, mert én még sokáig szeretnék ide járni. Idén már a madarakat is meg fogom figyelni szüleimmel és testvéreimmel.

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd,
Lovászi Péter,
Marik Pál,
Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Felelős kiadó:

Fidlóczky József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Kéziratokat nem őrünk meg
és nem küldünk vissza.

Nyomás: LKL Color Kft.

„A természet szolgálatában!”

A madártávlat a Nemzeti Kulturális Alap
és a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat
támogatásával jelenik meg.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

MADÁRTÁV LAT GALÉRIA

A kartali Könyves
Kálmán Általános
Iskolából
Tóth Teodóra
tanító néni
diákjai küldték
az alábbi
rajzokat.

Dancsi Dóra II/b
Sárgarigó

Kovács Martin II/b
Erdei egér

Zámbó András II/b
Sün

Vincze Lilla VI/b
Vörösbegy

Szarvas Gábor III/a
Szalonka

Egy különleges könyvet tart kezében a tisztelt olvasó, ami tulajdonképpen nem más, mint a művészet sajátos eszközeivel megfogalmazott krónika, helyzetkép az ember és a természet kapcsolatáról a XXI. század legelején – írja Muray Róbert a kötet művészeti tanácsadója.

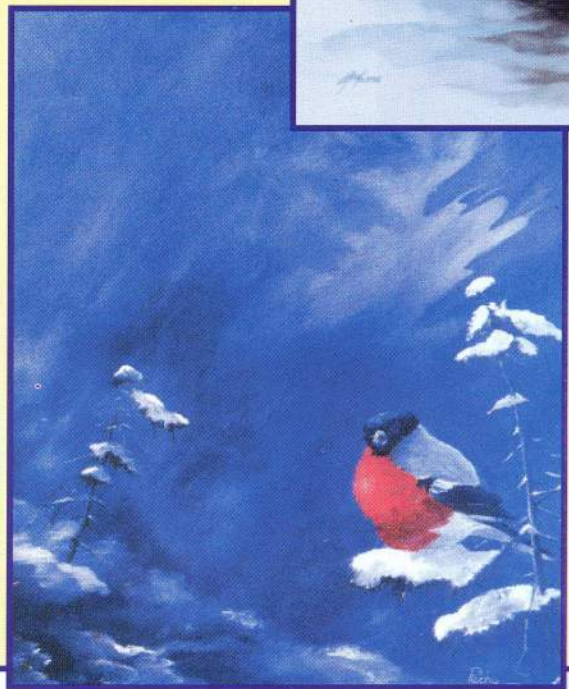
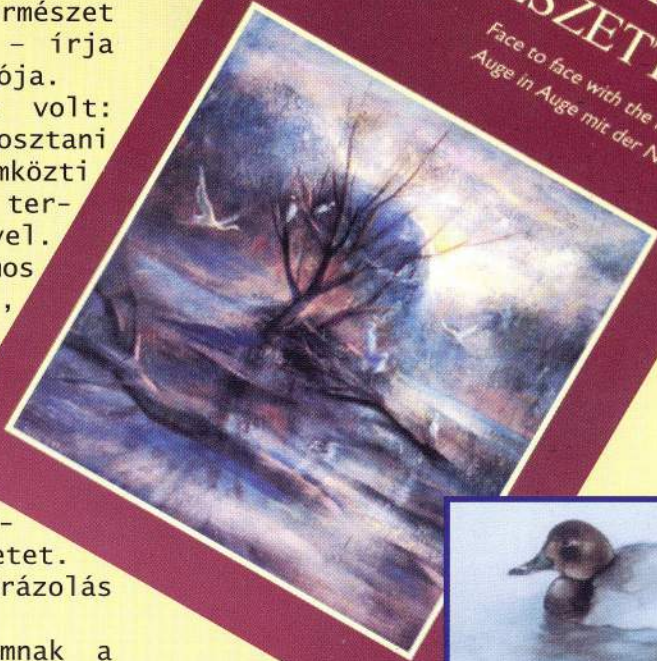
A szerzők bevallott szándéka is ez volt: megörökíteni és ezáltal másokkal is megosztani az alkotó és a természet intim, négy szemközti találkozásának élményét. Bemutatni a természet ezer arcát a művészet eszközeivel. Az albumban bemutatottak között számos nemzetközi híru elismert művész szerepel, de helyet kaptak olyan alkotók is, akik más választott hivatás mellett, a művészi fejlődés különböző fokán állva örökítik meg a vásznon, faragják fába vagy csontba a természetről megfogalmazott hitvallásukat. Ami, közös bennük, az a természethez való kötődés, a természetszeretet. Így kapunk hiteles képet a természetábrázolás mai helyzetéről.

Sajátos hangulatot kölcsönöz az albumnak a benne szereplő alkotók személyes vallomása életpályájuk sikereikről, a természethez való kapcsolódás gyökereiről. A könyv külön érdeme a tájegységenkénti csoportosítás és a hazai élővilágot bemutató múzeumok, kiállítások, gyűjtemények ismertetése.

E szép kiadványt két lelkes civilnek köszönhetjük Dr. Ignác Magdolna és Dr. Berdár Béla találta ki, valósította meg számunkra és az utókor számára. Szakmájukon túl, mely rokon ugyan a természettel, lelkes természetszeretők és szépségvadászok, vidéki házuk rendszeresen otthont ad a nyári művésztelepekek.

NEGYSZEMKÖZT A TERMÉSZETTEL

Face to face with the nature
Auge in Auge mit der Natur

Holler László, Kókay Szabolcs,
Mráz János, Nemes István
és Péchy Tamás festményei.
Az album megvásárolható az MME-nél.